
NIEUWSBRIEF UNIVERSITEITSGESCHIEDENIS

LETTRE D'INFORMATION SUR L'HISTOIRE DES UNIVERSITÉS

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Colofon

Redactie: Marc Nelissen (eindredactie) en Marc Wingens
Franck Smit, Brigitte Van Tiggelen

Tekstverwerking: Els Scheers

Kopij richten aan de redactieadressen in Nederland of België.

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Redactieadres: Marc Wingens, Vrije Universiteit, afd. VEB, De Boelelaan 1107, 1081 HV Amsterdam, tel: +31(0)20 444.5643, fax: +31(0)20 44456.55, e-mail: mfm.wingens@dienst.vu.nl
Secretariaat Werkgroep: Franck R.H. Smit, Universiteitsmuseum Groningen, Zwanestraat 33, NL-9712 CK Groningen, tel: +31(0)50 3635563, fax: +31(0)50 3634996, e-mail: f.r.h.smit@ub.rug.nl

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief*, korting op publicaties van de Werkgroep en voorrechten bij de overige activiteiten van de Werkgroep. Contributie binnenland: fl.40 (€ 18,15); studenten fl.20 (€ 9,07). Betalingen van Nederlandse leden dienen te geschieden op gironummer 6845444 ten name van de Stichting Batavia Academica. Betalingen vanuit het buitenland mogen geen kosten voor de Werkgroep met zich meebrengen.

Nederlandse leden die ook wensen te worden uitgenodigd voor de vergaderingen van het Belgische Studium generale, dienen dit kenbaar te maken aan het Belgische secretariaat.

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Redactieadres/secretariaat Contactgroep — Rédaction/secrétariat du Groupe:

Marc Nelissen, Universiteitsarchief K.U.Leuven, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, tel: +32(0)16 324632, fax: +32(0)16.324709, marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief* en uitnodigingen voor de vergaderingen. Contributie: 450 BEF of 11 €. Betalingen op rekeningnummer 001-2569819-74 van de ASLK, ten name van Studium generale. Contactgroep Universiteitsgeschiedenis. Voor betalingen vanuit het buitenland (met SWIFT code CGAKBEBB) bedraagt het lidmaatschap 900 BEF of 22 € (wegens bankkosten).

Les membres recevront la *Lettre d'information* et seront invités aux réunions.

Cotisation 450 FB ou 11 €, à virer au compte CGER 001-2569819-74 de Studium generale. Groupe de contact pour l'histoire des universités. Pour les paiements de l'extérieur (avec code SWIFT CGAKBEBB) la cotisation s'élève à 900 FB ou 22 € (à cause de frais bancaires).

ISSN 1383-794X

De *Nieuwsbrief* kan ook in elektronische vorm geraadpleegd worden via het World Wide Web: <http://www.kuleuven.ac.be/archief/ugindex.htm>

Woord vooraf / Avant-propos

De laatste Nieuwsbrief van het millennium verschijnt met enige vertraging, wegens drukke bezigheden van de Belgische redacteur. Daarnaast is hij wellicht ook de laatste die door het Nederlands-Belgische duo Marc Wingens - Marc Nelissen gemaakt werd. Marc Wingens verlaat definitief de redactie. Vanaf 1 maart 2001 neemt hij bij uitgeverij SUN in Nijmegen de positie van uitgever/redacteur op. Overigens hoeft deze uitstap niet noodzakelijk als een afscheid begrepen te worden. Tijdens de loop der jaren werden velen door Marc Wingens benaderd en om bijdragen voor de Nieuwsbrief gevraagd. Wellicht zien we hem nu opnieuw van tijd tot tijd verschijnen, maar dan met andere publicatiedoeleinden.

Op dit ogenblik lijkt het bestaan van een publicatie als de *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis* een vanzelfsprekendheid. Dat was echter helemaal niet zo in 1995, toen Marc Wingens en Marc Nelissen met elkaar contact opnamen en besloten om een gemeenschappelijk Nederlands-Belgisch communicatiekanaal op te zetten voor de Belgische en Nederlandse werkgroepen voor universiteitsgeschiedenis. We zijn nu zes jaar later en kijken terug op een productie van bijna negenhonderd pagina's in twaalf nummers, die overigens ook in elektronische vorm op het www ter beschikking blijven. Het lijkt nu wel duidelijk dat de Nieuwsbrief zijn bestaansrecht verworven heeft. Misschien is het een goed ogenblik om eens te overdenken in welke vorm deze publicatie tijdens de komende jaren die rol kan blijven invullen.

(Marc Nelissen - Marc Wingens)

Mededelingen / Communications

Studiedag *Vrouwen en wetenschap II*
Gent, 18 mei 2001

Studium generale en de Werkgroep universiteitsgeschiedenis organiseerden onlangs in samenwerking met dr. Inge de Wilde van de Rijksuniversiteit Groningen een studiedag aan de VU te Amsterdam over Vrouwen en wetenschap, met de nadruk op genderaspecten (zie elders in dit nummer). Op 18 mei zal te Gent aan de RUG een vervolgdag worden gehouden waarin vooral geleerde opvattingen over de intellectuele vermogens van vrouwen aan de orde zullen komen. Het *voorlopige* programma (van twee sprekers is nog niet geheel zeker of zij zullen komen) is als volgt:

Inleiding: Hilde de Ridder-Symoens (VU/RUG-Gent)

Afwijzing of bevestiging van het traditionele rollenpatroon? Bedenkingen bij Erasmus' dialoog over de geletterde vrouw: Toon van Houdt (K.U.Leuven)

Vrouwen en wetenschap in de 18e en 19e eeuw: Geert van Paemel (KUN & K.U.Leuven)

De 19e-eeuwse feministe Isabelle Gatti de Gamond over vrouw en wetenschap: Kaat Wils (K.U.Leuven)

Heymans seksist of feminist? Debat over de opvattingen van de Groningse psycholoog Heijmans door: Mineke Bosch (UM) en Inge de Wilde (RUG-Groningen)

De uitzondering als regel. Cesare Lombroso en zijn geleerde dochters Gina en Paola Lombroso: Marjan Schwegman (UvA)

Vrouwelijke historici in Nederland, Europa en Amerika: Maria Grever (EUR & KUN)

Slotbeschouwing: Monika Triest (schrijfster)

Aan deelname zijn geen kosten verbonden. Opgave en inlichtingen: Dr M. Wingens, +31 (0)20 4445643 (di-do.), mfm.wingens@dienst.vu.nl en Dr Inge de Wilde, +31 (0)50 3635366, i.e.de.wilde@bureau.rug.nl

(Marc Wingens)

Werkgroep Vrouw en Universiteit
K.U.Leuven

In 1995 hekelden de assistenten van de K.U.Leuven in hun toespraak bij de opening van het academiejaar de ondervertegenwoordiging van vrouwen in het hoger kader van de universiteit. Ook nadien bleef het thema een aantal - vrouwelijke - K.U.Leuven-personeelsleden bezig houden. Hun bezorgdheid leidde tot de oprichting - in september 1996 - van de Werkgroep Vrouw en Universiteit binnen de Vereniging Academisch Personeel (VAP).

Volgens de Werkgroep is de ondervertegenwoordiging van vrouwen onder andere een gevolg van een (onbewuste) discriminatie. De discriminatie vloeit voort uit een stereotiep denken over sekse-rollen. Vrouwen én mannen worden geconfronteerd met bepaalde verantwoordelijkheden en verwachtingen, op het werk én thuis. Eén voorbeeld hiervan is de opvatting dat de vrouw de zorg draagt voor het gezin. Door dat stereotiep denken krijgen vrouwen echter niet de kansen die ze verdienen en wordt er veel menselijk kapitaal verspild.

Daarom wil de werkgroep iedereen aan de K.U.Leuven bewust maken van de vrouw/man-thematiek, en een mentaliteitswijziging proberen op gang te brengen. Hopelijk zal hierdoor aan de universiteit een gunstig klimaat ontstaan voor gelijke kansen voor vrouwen én mannen, in alle opzichten.

De Werkgroep probeert haar doelstellingen waar te maken door verbeteringen op het praktische vlak maar ook door (aan te zetten tot) reflectie over het thema.

Praktisch wordt gewerkt aan het zichtbaar maken en wegwerken van alle factoren die kunnen leiden tot kansenongelijkheid: organisatorische, institutionele, wetenschappelijke, inhoudelijke, procesmatige, ... Daarnaast zijn er ook heel wat aspecten die te maken hebben met de organisatiecultuur zoals bijvoorbeeld werkdruk, de combinatie gezin-werk, de mannelijke invulling van verwachtingspatronen en dergelijke.

Tot de verwezenlijkingen van de *voorgaande jaren* behoren:

- het aanstellen van een Rectoraal Adviseur Gelijke Kansen door de Universiteit en daarbij aansluitend de oprichting van het Centrum voor Gelijke Kansen en Genderstudies
- het inrichten van een keuzevak Inleiding tot de Genderstudies
- het inrichten van een seminariereeks over Genderstudies
- het bekomen van middelen voor verschillende onderzoeksprojecten rond Gelijke Kansen.

Momenteel staan onder meer de volgende punten op de agenda:

- het meedenken over en concreet gestalte geven aan een meer vrouwvriendelijk beleid in samenwerking met het Centrum voor Gelijke Kansen en Genderstudies
- het verder uitbouwen van een volwaardig centrum voor Genderstudies
- het bepalen van criteria voor benoeming en bevordering
- het beter bekendmaken van Genderstudies bij personeel en studenten

Een aantal aspecten van Vrouw & Universiteit zijn niet of moeilijk in concrete actiepunten te vatten, vooral het 'denken' over vrouwen, communicatie-cultuur, en zo verder. Die elementen blijven een *constante bekommernis* van de Werkgroep.

Meer inlichtingen bij de coördinatoren, Prof. dr. Sabine Van Huffel, tel. +32 (0)16 321703, fax +32 (0)16 321970, e-mail: sabine.vanhuffel@esat.kuleuven.ac.be; Dr. Ann Heylighen, tel. +32 (0)16 321741, fax +32 (0)16 321984, e-mail: ann.heylighen@asro.kuleuven.ac.be; of de secretaris Dr. Monique Snoeck, tel. +32 (0)16 326882, fax +32 (0)16 326732, e-mail: monique.snoeck@econ.kuleuven.ac.be, Dept. TEW, Naamsestraat 69, 3000 Leuven.

<http://www.asro.kuleuven.ac.be/vrouw/>

Bijdragen / Contributions

*De nooduniversiteit in bevrijd gebied:
de Stichting Tijdelijke Academie te Eindhoven*

Jan Helderman

Het feit, dat er in Eindhoven van 26 februari tot 20 december 1945 een tijdelijke academie heeft bestaan, is in de Nederlandse universiteitsgeschiedenis een welhaast vergeten hoofdstuk. Dit stukje heeft ten doel het bestaan van de Tijdelijke Academie aan de dreigende vergetelheid te ontrukken.

Voorgeschiedenis

In het najaar van 1944 is het Zuiden van Nederland bevrijd. Studenten, die veelal ondergedoken waren, komen nu weer op straat. Studeren aan een universiteit kan niet, want alle universiteiten liggen in het Noorden, in bezet gebied. Dan neemt een aantal Eindhovenaren het initiatief om een noodvoorziening te treffen, een nooduniversiteit dus. De initiatiefnemers zijn: prof. dr. H.B.G. Casimir, prof. dr. B. van der Pol, dr. C.J. Bakker en dr. H.C. Hamaker. Zij zijn alle vier werkzaam bij het Natuurkundig Laboratorium in Eindhoven en oorspronkelijk afkomstig van 'boven de rivieren'.

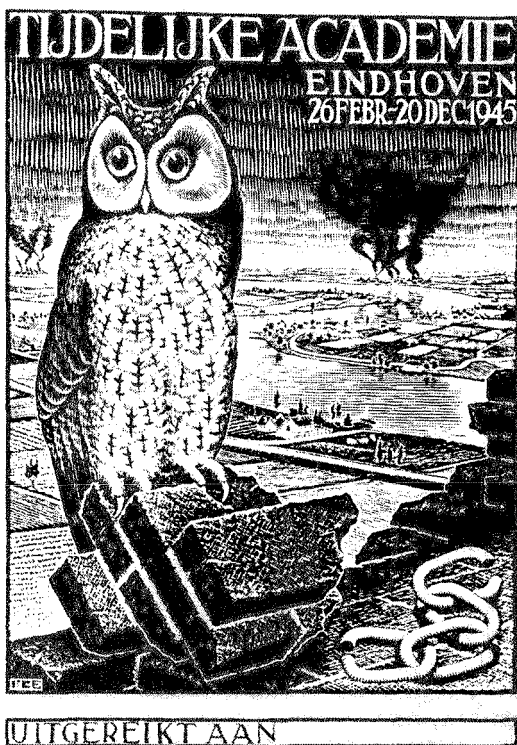
Op 29 december 1944 wendt een commissie van drie academici zich per brief tot G. Bolkestein, de minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Londen, met suggesties om tot zulk een voorziening te geraken. De minister reageert op 22 januari 1945 zeer positief. Intussen had een comité van vijftien academici op 18 januari een vergadering belegd om een en ander te coördineren. Er worden vier richtlijnen opgesteld om echt van hoger onderwijs te kunnen spreken. Zij luiden: 1) beperking tot die faculteiten, waarin niet wordt gedoceerd aan de reeds bevrijde instellingen van hoger onderwijs te Nijmegen en te Tilburg; 2) streven naar rechtsgeldigheid van examens; 3) onthouding van hervormingen in het onderwijsprogram; en 4) handhaven van het universitaire peil van het onderwijs. Op 7 februari 1945 voert dit comité mondeling overleg met minister Bolkestein (inmiddels in Nederland terug) en de sous-chef staf van het Militair Gezag kolonel prof. dr. J.H. de Boer. Beide heren zijn warme voorstanders van een tijdelijke voorziening voor het geven van hoger onderwijs. Zij adviseren statuten op te stellen. Deze zijn op 16 februari gereed en kunnen dan aan minister Bolkestein worden voorgelegd. Er komt een bestuur van 22 leden en een dagelijks bestuur van zeven leden. Onderwijs zal worden gegeven in de faculteiten der godgeleerdheid, geneeskunde, wis- en natuurkunde,

veeartsenijkunde, techniek en landbouw. Dit zijn de belangrijkste punten van de statuten.

Tenslotte vindt op 26 februari 1945 bij notariële acte de officiële oprichting plaats van de Stichting Tijdelijke Academie te Eindhoven. De acte van oprichting wordt getekend door het voorlopige dagelijks bestuur, bestaande uit: Van der Pol, voorzitter; Hamaker, secretaris; Bakker, Casimir en dr. J.P. Slooff. Het definitieve dagelijks bestuur bestaat uit: Van der Pol, Hamaker en vijf andere leden. Ook komt er een curatorium bestaande uit vijf leden, onder wie oud-minister Bolkestein. Rector van de Tijdelijke Academie (TA) wordt Casimir. Niet onvermeld blijve de koninklijke goedkeuring en erkenning van de TA bij KB van 16 juni 1945, te Breda getekend door koningin Wilhelmina. Na minister Bolkestein ondersteunt zijn opvolger, prof. dr. G. van der Leeuw (een bekende Groningse theoloog), het werk van de TA. Vastgesteld kan worden, dat de TA er alles aan gelegen was aansluiting te vinden bij de universiteiten boven de rivieren, zodra ook daar de bevrijding zou komen.

De Tijdelijke Academie in vol bedrijf

In maart 1945 melden zich ruim 1000 studenten. Van dit aantal worden ruim 600 studenten daadwerkelijk als student ingeschreven. Het gaat uitsluitend om eerstejaars studenten. De verdeling is als volgt: medicijnen 195; techniek 192; landbouw 62; wis- en natuurkunde 61; veterinairen 18; en theologen 7. In totaal 70 docenten waren aan de TA verbonden, die samen wekelijks 148 uur college gaven en 138 practica verzorgden. De studie aan de TA werd ingedeeld over periodes van acht maanden, onderverdeeld in twee semesters van vier maanden. Steeds was men erop bedacht dat de bevrijding spoedig zou komen, zodat de TA opgeheven zou moeten worden. Men treurde daar niet om. De TA was immers een tijdelijke nood-voorziening. Voordat de studenten aan de slag konden gaan, moesten zij de Commissie van Toelating passeren. In die commissie had ook de rector zitting. Aan de medische faculteit waren zes docenten werkzaam, terwijl de medische propaedeuse in Nijmegen en Maastricht werd verzorgd. Aan de theologische faculteit werkten vier docenten. Bijzonder was, dat dr. Cazemier als theoloog/egyptoloog colleges over de egyptische religie gaf. Aan de wis- en natuurkundige faculteit doceerden vijf personen, onder wie de rector. Aan de technische faculteit waren zes docenten werkzaam, onder wie de voorzitter van het bestuur, Van der Pol.

Diploma Tijdelijke Academie, Eindhoven, december 1945

In Eindhoven werden er colleges gegeven op 21 locaties, zoals kerken, Philips-laboratoria, maar ook vier danszalen. In Nijmegen werd gewerkt op vier locaties; in Maastricht op drie; in Heerlen en Geleen op twee (één van de twee was de studeerkamer van prof. dr. ir. F.K.Th. van Iterson); en in Bergen op Zoom tenslotte was één locatie beschikbaar.

Behalve de toelatingscommissie, was er een huisvestingscommissie, een examencommissie en een beurzencommissie. Het academische gehalte was hoog. Er werden o.a. academische avonden belegd om de blik van de studenten te verruimen: een Studium generale [de naam van de cursussen in het kader van algemene vorming aan de Nederlandse universiteiten, mw] *avant la lettre*. Ook aan ontspanning werd gedacht. Een gezelligheidsvereniging werd opgericht onder de naam: 'Minerva in ballingschap'. Na mei 1945 kwamen soms studenten uit het bevrijde Noorden des lands op bezoek. Ook gingen TA-ers naar de universiteiten in bevrijd gebied.

Het einde voor de TA kwam in december 1945. Op 20 december werd na verslaglegging de TA gesloten.

De TA heeft goed werk verricht. Zij hield de lamp van het vrije academische onderwijs en onderzoek in het benarde laatste oorlogsjaar brandende. Wij kunnen slechts grote waardering hebben voor het initiatief van een drietal (onbekend gebleven) academici uit Eindhoven. Zij immers kwamen met een plan bij minister Bolkestein. Laten wij de TA op het terrein van de universiteitsgeschiedenis niet vergeten.

Bronnen:

- H.C. Hamaker e.a., *De Stichting Tijdelijke Academie te Eindhoven. Opgericht 26 februari 1945. Verslag uitgebracht ter gelegenheid van de officiële sluiting op 20 december 1945* (z.p., [1945]; 82 blz.). Dit gedrukte verslag is in het bezit van prof. dr. H.B.G. Casimir.
- M.Groen, *Het wetenschappelijk onderwijs in Nederland van 1815 tot 1980. Een onderwijskundig overzicht*, 3 dln. (Eindhoven 1987-1989), dl. 1, p.60.
- Correspondentie met de hoogleraren de Bruijn, Casimir (beide oud-docenten TA) en Groen, en met mevr. Casimir. Prof. Casimir is in mei 2000 overleden.

(Dr. J. Helderman, oud universitair docent aan de
Vrije Universiteit te Amsterdam)

Vrouwen en wetenschap: zelfreflectie wetenschapsonderzoekers nodig

Ida Stamhuis

Beschouwing n.a.v. het symposium over de maatschappelijke taak van wetenschapsstudies, Universiteit Utrecht, 24 nov. 2000, en de historische studiedag over vrouwen en wetenschap, Vrije Universiteit Amsterdam, 8 dec. 2000. De beschouwing zal tevens in Wetenschap, technologie & samenleving verschijnen.

“Het is schandalig, zo weinig vrouwen er in Nederland in de bèta-wetenschappen in de hoge functies te vinden zijn” zo ongeveer formuleerde de hoogleraar in de wetenschapsfilosofie te Leiden, James McAllister, zijn mening op een Utrechts symposium dat aan de maatschappelijke taak van wetenschapsstudies was gewijd en werd gehouden op 24 november 2000 (voor een verslag zie NRC, 2 december 2000, W&O-bijlage blz. 5). Eén van zijn drie concrete voorstellen om de maatschappelijke taak van wetenschapsstudies gestalte te geven was dan ook om uit eigen gelederen een studiegroep te vormen, die zich met deze schandelijke situatie zou moeten gaan bezig houden en met duidelijke analyses en voorstellen ter verbetering zou moeten gaan komen.

James McAllister leek wel een eenzame roepende in de woestijn, want tijdens de algemene discussie ‘s middags werd dit onderwerp als niet relevant terzijde geschoven. Op het bord waarop mogelijke discussiepunten werden genoteerd, kwam het woord ‘vrouw’ niet voor. De aanwezigen werd voorgehouden om het probleem in een breder kader te plaatsen; het was blijkbaar niet interessant genoeg. De weinige vrouwen die er waren stelden het probleem van ‘Vrouwen en Wetenschap’ niet opnieuw aan de orde en jammer genoeg voelde blijkbaar ook geen van de mannen zich geroepen om dit te doen.

Nederland: weinig vrouwen in (hogere) bètafuncties

Het is intussen een bekend feit, dat Nederland onderaan bungelt als het gaat om het aandeel van vrouwen in de hogere wetenschappelijke functies. Het percentage vrouwelijke hoogleraren en universitaire hoofddocenten was in 1997 4.6 resp. 7.2 %. En deze percentages zijn binnen de bètafaculteiten nog een behoorlijk stukje lager. Wanneer wordt gekeken naar het aandeel van vrouwen binnen één van de bètadisciplines, dan is het beeld ongeveer hetzelfde: wereldwijd is de participatie van vrouwen laag, met name in de hogere functies, en Nederland, samen met enkele andere landen, vertoont de meest ongunstige percentages. Zojuist verscheen een artikel over het aandeel van vrouwen in de discipline van de statistiek (B.A. Carlson, ‘Women in the statistics profession: a

status report', *International Statistical Review* 68 (2000) 339-352). Het beeld dat daaruit naar voren komt sluit naadloos aan. Bovendien heeft het ledenbestand van het International Statistical Institute zelf, waarvoor je door andere leden moet worden voorgedragen om lid te worden, een veel lager percentage vrouwen dan de verschillende secties van deze organisatie, waarvan je op eigen initiatief lid kunt worden. Potentiële vrouwelijke leden worden door het statistische establishment blijkbaar minder goed opgemerkt dan hun mannelijke collega's. Interessant is dat de katholieke landen in Zuid-Europa en Latijns-Amerika een positiever beeld laten zien dan bijvoorbeeld de West-Europese landen en de Verenigde Staten. Een belangrijke oorzaak zou kunnen zijn het daar veel gebruikelijker fenomeen van meisjesscholen. Als meisjes niet op de vingers worden gekeken door jongens, dan hebben ze blijkbaar de neiging beter te presteren in de bètavakken.

Studiedag 'Vrouwen en Wetenschap'

De kwestie van 'Vrouwen en Wetenschap' werd ook aan de orde gesteld op een studiedag aan de Vrije Universiteit op 8 december. Deze dag, die werd georganiseerd door Studium Generale (Belgie) en de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis (Nederland) in samenwerking met de Historische Commissie 2005 van de VU, zal worden gevolgd door een tweede dag te Gent in mei 2001.

De vraag in hoeverre een dergelijke dag met een historische invalshoek aan de oplossing van het geringe aandeel van vrouwen in de wetenschap bijdraagt, is niet gemakkelijk te beantwoorden en dat zal ik dan ook niet proberen te doen. Feit is wel dat een behoorlijk aantal vrouwen en mannen (het percentage mannen was hier duidelijk groter dan het percentage vrouwen op de studiedag over de maatschappelijke taak van wetenschapsstudies) een aantal lezingen en andere presentaties hebben kunnen aanhoren, die bijdroegen aan de bewustwording van de problematiek en die het inzicht erin vergrootten. In haar openingsspeech brak professor Hilde de Ridder-Symoens dan ook een lans voor de historische benadering van dit fenomeen en de eerste lezing ging terug tot de middeleeuwen. De Belgische Anuschka de Coster vertelde boeiend over verschillende vrouwen aan middeleeuwse en vroegmoderne universiteiten. Het bleek dat de vrouwen die ze had kunnen opsporen zich vaak met juridische onderwerpen bezighielden en verder dat hun vaders vaak ook aan de universiteit werkten. Dat laatste is trouwens een onderdeel van een heel algemeen historisch verschijnsel; vrouwen die als één van de eersten in een wetenschap actief zijn, hebben nogal eens een vader, of een man (Marie en Pierre Curie rond 1900, of de Lavoisiers rond 1800) of een broer (Caroline en William Herschel rond

1800), die in hetzelfde vakgebied actief is. Vaak werken ze met hun mannelijke familielid samen, hetgeen soms tot gevolg heeft dat ze als assistent worden gezien, soms terecht, maar vaak ook niet.

Het volgende programmaonderdeel op de dag 'Vrouwen en Wetenschap' had niet de vorm van een lezing. Nelleke Noordevlit en Inge de Wilde droegen een gefingeerde briefwisseling voor tussen Belle van Zuylen (18e eeuw) en Aletta Jacobs (19e eeuw), waarin verschillende aspecten van hun bijzondere leven op indringende wijze aan de orde kwamen. We hoorden over de problemen van Belle van Zuylen die wel feministische opvattingen had, maar eigenlijk (nog) niet in staat was om ze in haar leven te verwerkelijken en Aletta Jacobs, die dat als eerste vrouwelijke arts wel lukte. De emotionele kracht die dat van deze beide dames vergde, konden we door de gekozen vorm van presentatie erg goed aanvoelen.

Het beden

De middag begon met de documentaire 'Verspilling van talent' uitgezonden door de VPRO in het programma 'Noorderlicht' op 15 februari 1998. Het bestond onder meer uit interviews met twee Zweedse vrouwelijke artsen, naar aanleiding van hun onderzoek gepubliceerd in het bekende tijdschrift 'Nature'. In dit onderzoek hadden ze laten zien, dat vrouwen bij prestigieuze onderzoeksaanvragen veel meer gepresteerd moeten hebben dan mannen om dezelfde kans te hebben hun aanvraag toegekend te krijgen.

De verwoede pogingen van deze wetenschappers om de juiste gegevens boven water te krijgen en de tegenwerking die ze daarbij ondervonden werden op prachtige, soms humoristische, wijze in de documentaire naar voren gebracht. De woordvoerder van NWO, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek, die in Nederland de meeste onderzoeksgelden uitdeelt, kon opgelucht melden dat het in Nederland allemaal zo'n vaart niet liep, al was het ook misschien in dit land niet helemaal hoe het zou moeten zijn. Echter een interview met een vooraanstaande Nederlandse natuurkundige liet tegelijkertijd zien, dat het er beslist niet rooskleurig voorstond: er was in 1998 welgeteld in heel Nederland één vrouwelijke hoogleraar in de natuurkunde en één in de sterrenkunde.

Mineke Bosch kreeg in de documentaire en later mondeling de gelegenheid haar commentaar te geven op de tegenwoordige situatie. Ze kon vertellen over Europese en Nederlandse maatregelen om het aantal vrouwen in hoge wetenschappelijke functies toe te laten nemen. Ze kon melden dat allerlei belangrijke instanties tegenwoordig het probleem best wel inzagen en ook bereid waren om hun medewerking te verlenen. Aan de andere kant moest ze

ook opmerken dat de werkelijkheid erg weerbarstig was en dat, gezien het effect van de genomen maatregelen, deze slechts enkele druppels op een gloeiende plaat vormden.

Ze vertelde onder meer over 'Aspasia', een project van NWO. Hierbij kunnen vrouwelijke UD's (universitaire docenten) aanvragen indienen om UHD (universitair hoofddocent) te worden. De gedachte erachter is, dat gezien de cijfers, de overgang van UD naar UHD voor wetenschappelijke vrouwen de grootste hobbel vormt; er waren in 1997 wel 19 % vrouwelijke UD's, maar, zoals eerder opgemerkt, slechts 7,2 % vrouwelijke UHD's naast 4,6 % vrouwelijke hoogleraren.

Vrouwelijke UD's konden afgelopen jaar een onderzoeksplan indienen, zowel voor henzelf als voor een vrouwelijke aio of postdoc. De UD's met de plannen die als de beste werden beoordeeld, zouden van NWO een aanvulling op hun salaris krijgen tot UHD-niveau gedurende vijf jaar en de aio, of postdoc, zou bovendien worden meegefinancierd. Daarna moest de universiteit waar de UD is aangesteld, de salarisverplichtingen overnemen. De betreffende universiteit moest zich daartoe bereid verklaren. Dit initiatief bleek een groot succes. Veel en veel meer voorstellen bereikten NWO dan er gelden voor beschikbaar waren. En dan waren er uiteraard al heel wat voorstellen binnen de universiteiten gebleven, omdat de universiteiten daarvoor geen langetermijnverplichtingen wilden aangaan. Vele voorstellen werden door NWO als erg goed beoordeeld, veel meer dan er gehonoreerd kunnen worden. Een aantal van de voorstellen die de eindstreep niet haalden, werd desalniettemin door de universiteitsbesturen zodanig gewaardeerd dat deze besturen de financiële verplichtingen reeds vanaf het begin op zich namen en de plannen zo alsnog konden worden gerealiseerd. Bovendien is er voor dit jaar een tweede ronde gepland. Een goed initiatief dus, al werd het percentage vrouwelijke UHD'ers er toch maar een klein beetje hoger door.

Zelfreflectie wetenschapsonderzoekers nodig

James McAllister en Mineke Bos waren het met elkaar eens dat het met het aantal vrouwen in hoge wetenschappelijke functies droevig is gesteld. Ze waren het ook op een geheel ander gebied met elkaar eens. Beiden constateerden ze, meer of minder expliciet en een beetje wrang, dat het 'grote publiek' vaker luistert naar vakwetenschappers die problemen rond de wetenschappen aan de orde stelden dan dat ze hun oor te luisteren leggen bij de deskundigen waartoe Bos en McAllister zichzelf rekenden: wetenschapsonderzoekers (wetenschapsfilosofen, wetenschapshistorici, wetenschaps sociologen en onderzoekers van de relatie tussen wetenschap en gender). En dat terwijl deze

personen toch als het meest deskundig op dergelijk gebied moeten worden beschouwd.

Zo waren binnen de genderstudies de conclusies van de twee Zweedse artsen eigenlijk al lang gemeengoed. Toch waren het deze Zweedse dames die een internationale discussie op gang brachten. En bij kwesties rond sturing van wetenschap worden de meningen van beroemde wetenschappers ook vaak meer beluisterd dan de analyses van degenen die van processen van beïnvloeding van wetenschap hun beroep hebben gemaakt. Het zal de nodige zelfreflectie vergen om erachter te komen hoe dit zo heeft kunnen ontstaan, en of er iets aan kan en moet gebeuren. Wat dat betreft was de eerste studiedag over de Maatschappelijke Taak van Wetenschapsstudies een bescheiden maar zeer nuttig begin.

*(Ida H. Stamhuis, universitair docent wetenschapsgeschiedenis,
Vrije Universiteit te Amsterdam, stamhuis@nat.vu.nl)*

Onderzoeksprojecten / Projets de recherches

A.L. Tervoort

The iter italicum and the Northern Netherlands. Dutch Students at Italian Universities and their Role in the Netherlands' Society (1426-1575)

This Ph.D.-dissertation was successfully defended at the European University Institute in Florence in October 2000 and is currently prepared for publication. It focuses on the *peregrinatio academica* of students from the Northern Netherlands, roughly coinciding with the diocese of Utrecht, to universities on the Italian peninsula between 1426 and 1575. The parameters of this 150 year time-span are marked by the foundation of the first university in the Netherlands, that of Louvain, in 1426 and the foundation of the first university of the Northern Netherlands, that of Leiden in 1575. In political terms it signals the start of Burgundian influence in the Northern Netherlands and leads right up to the period of the Dutch Revolt.

On the basis of a prosopographical study of some 640 students who visited Italian universities in this period, an attempt was made to analyse the human geography and the nature of the *iter italicum*. To this end several aspects of the lives of these students were investigated. An inquiry was made into their university curriculum, their social and geographical background, and lastly into their careers and actions after they had completed their studies. Both published and unpublished sources in the Italian university cities as well as the Netherlands were used to compile a *repertorium*, from which several databases were constructed to answer a number of questions and to put the answers into the broader perspective of university history.

It became clear that the naked numerical importance of this group of students was relatively small. Although numbers did fluctuate over the period, Italy-goers rarely exceeded the 5% mark of the total number of students coming from the Northern Netherlands. Compared to the attendance figures for the "home" universities of Louvain and Cologne, their number was very small indeed. This picture changes considerably if we take the choice of faculty and the graduation rate into account. Contrary to Louvain and Cologne, where the overwhelming majority of students from the Northern Low Countries opted for the study of arts, choice of faculty on the Italian peninsula was dominated by the subjects of law and medicine.

In this sense the population visiting Italy was comparatively much more important. It could be estimated that a minimum of 25% of all law graduates

from the Northern Netherlands and maybe as much as 50% of graduates of medicine had obtained their doctorate in Italy. Though small in number, both in terms of their choice of subject and their graduation rate, this group was a highly specialised and successful one. The choice for the peninsula therefore was not so much an alternative for the *studia* north of the Alps, but rather a more advanced stage in the university curriculum. Generally the students who travelled to the peninsula were of a somewhat more advanced age, in their early twenties, and already had a completed arts course behind them. Though Italy was in most cases the last stage in the *peregrinatio academica*, this did by no means imply that it was simply the place where the graduation certificate was collected during a tourist visit. The evidence indicates that on average a student would study for over three years in Italy and that at least half of them would return home in their mid- to late-twenties adorned with the doctor's hat. It could thus be established that in terms of a specialised, formally finished course of university studies the universities of Bologna, Padua, Ferrara and Siena belonged to the most important "foreign" destinations for students from the diocese of Utrecht.

Although this study dealt with students from the Northern Netherlands, the data showed that this was certainly not a homogeneous group. Apart from the fact that not only the situation in Italy could determine level of attendance, events and processes that were region- or even town-specific could influence the flow of students southwards. Moreover, both in choice of faculty and in choice for a particular studium regional differences existed. For the western parts of the Northern Netherlands medicine was comparatively more popular - Orléans being their most popular "foreign" destination for law - while for the eastern parts, more closely connected with German lands, the study of law was number one. Only in the mid-sixteenth century one could speak of "one" *peregrinatio academica* for young men from the Northern Low Countries.

Choice of faculty, related to geographical origin, was closely linked with social background. The social profile of law students was somewhat more elevated than that for medical students. Though Italy was an expensive destination for study in terms of travel, board, graduation, etc., it cannot be said that it was a totally elitist phenomenon. True, the overwhelming majority of the group was qualified as *dives* and came from the bourgeois and patrician families of the towns and cities in the Northern Netherlands. During the first fifty years of the period, though, there was a significant section of the population that did require some sort of assistance from the universities attended: the *pauperes*. After about 1480 their numbers dwindled for various reasons. In the sixteenth century Italy was almost beyond the grasp of students

from lower bourgeois and artisanal milieus. The contrary was true for noble students. The more general process of "aristocratisation" of the university population did apply to this group as well and was arguably even more intense for the *iter italicum* than for student from the Northern Netherlands visiting other *studia* in Europe. Not even 5% of students came from noble families in the period 1426-75, while it was close to 20% for the years 1526-1575.

Broadly speaking, this group of students was highly successful. Their higher faculty education, the comparatively high degree ratio and their social profile set them apart from the overall Northern Netherlands student population and this is reflected in their careers, that could be labelled as "professional". This was most marked for students of medicine. Their highly specialised discipline would lead them to careers in academia and in the increasingly complex health care system of these centuries. It could be argued that the quite substantial contingent of graduates from Italian *studia* played a major role in this process. A growing appreciation for legal skills made sure that law students found their way to the bureaucracies of Church and State at all levels, although there was a gradual shift in terms of career orientation from the wealthy chapters of the Church to the various provincial courts. Although the career perspective was to a large extent linked to one's social background, there was evidence that for a significant section of the population social advancement was a definite possibility. Among the many factors that could contribute to one's career, this university education in Italy could be singled out as an important asset.

In the cultural exchanges between Italy and the Netherlands these students occupy a special place, as they brought home more than their degree certificate. They also actively participated in the mediation of models and ideas, whether these concerned the reception and application of (roman) law, the communication of a health care system or humanist discourse. A journey to Italy was an opportunity to experience an important part of European culture. This would be so long after the *iter italicum* in an academic sense lost its popularity and changed into *Granturismo* that would continue for centuries to come.

(A.L.Tervoort)

Anuschka De Coster

De positie van buitenlandse docenten aan Italiaanse universiteiten tijdens de Renaissance. Een vergelijkende studie tussen Bologna, Padua en Siena

(Uitbreiding van de licentiaatthesis, *De positie van vreemde docenten aan het Studium van Bologna (eind 14de – begin 16de eeuw)*, RUG-Gent, 1999, 2 dln.)

De universiteit van Bologna wordt beschouwd als de meest toonaangevende universiteit van Italië tot aan het begin van de 15de eeuw. In de tweede helft van de 16de eeuw lijken de universiteiten van Siena en Padua die reputatie daarentegen op vele vlakken overvleugeld te hebben. Dit blijkt o.a. uit de aantrekkingskracht die zij op studenten uitoefenden. In mijn proefschrift heb ik de hypothese naar voren geschoven dat in het bijzonder het benoemingsbeleid en de openheid (of geslotenheid) van de universiteiten tegenover vreemde docenten een cruciale factor geweest is in die omwenteling. Een eerste vergelijking tussen Bologna en Padua toont inderdaad aan dat er een correlatie tussen de openheid van een universiteit en haar succes bestaat: terwijl de docenten aan de eerste universiteit niet alleen bij voorkeur ter plaatse de doctorstitel behaald moesten hebben, maar bovendien ook stadsburgers moesten zijn, lijkt de laatste juist een duidelijke politieke en religieuze tolerantie ten aanzien van buitenlanders gekend te hebben. Ook de universiteit van Siena, aanvankelijk een kleinere universiteit, heeft vermoedelijk door een duidelijke keuze voor openheid in het midden van de 16de eeuw haar faam doen toenemen.

Uit mijn onderzoek naar de vreemde docenten in de rechten aan het 15de-eeuwse studium van Bologna kwam het belang van de politieke situatie van de stad voor dat benoemingsbeleid zo duidelijk naar voren dat een vergelijking met andere steden en faculteiten zeer interessant leek. Vandaar dat dit onderzoek zal worden uitgebreid naar de faculteiten van rechten en van artes en medicijnen van de drie genoemde universiteiten in de loop van de 15de en 16de eeuw. In het bijzonder wil dit onderzoeksproject een deel van de nog steeds bestaande leemte in de Italiaanse geschiedschrijving vullen. Een duidelijk overzicht van het docentenkorps aan Italiaanse universiteiten in deze periode, laat staan van het allochtone docentenkorps, is zo goed als onbestaande. Studies van coryfeeën ontbreken daarentegen niet.

Dit onderzoek bestaat uit twee grote luiken: ten eerste een kwantitatieve analyse van het docentenkorps aan de verschillende studia, ten tweede een analyse van de houding van de belangrijkste betrokken instellingen tegenover vreemde docenten. Ik zal hier de belangrijkste vragen en methodes van het

onderzoek bespreken en telkens kort naar de resultaten voor Bologna verwijzen.

In het eerste luik van het onderzoek wordt geprobeerd een overzicht te krijgen van het aantal vreemde docenten in verhouding tot het volledige docentenkorps van de verschillende universiteiten. Op basis van de *rotuli* – jaarlijkse registers met officieel benoemde docenten –, andere stedelijke registers, acta van colleges en biografieën wordt een database aangelegd van alle docenten die het volwaardige burgerschap van de stad waar ze doceerden niet bezaten of dit pas in de loop van hun carrière verkregen. Zowel Italianen als niet-Italianen worden dus in beschouwing genomen. Hiermee hoop ik een nuttige bijdrage te leveren tot de databanken van professoren die nu stilaan aan enkele universiteiten worden aangelegd. Een prosopografische studie van die buitenlandse docenten moet een beeld geven van het verloop van hun carrières, van de vakken die ze doceerden en van de andere beroepsactiviteiten die ze naast het doceren uitoefenden, evenals van de diploma's die voor of na het docentschap werden behaald. Aan de universiteit van Bologna vormden niet-Bolognese docenten een kleine minderheid. Meestal bleven zij ook maar korte tijd doceren, slechts enkelingen bouwden een lange loopbaan op in de stad. Op enkele uitzonderingen na, waren deze doctoren allemaal Italianen.

Waarom waren vreemde docenten aan de universiteit van Bologna een zeer kleine minderheid, terwijl ze aan andere universiteiten dat niet lijken te zijn geweest? Deze vraag staat centraal in het tweede luik van dit onderzoek. Daarin wil ik de houding en politiek van de verschillende instellingen waarmee docenten geconfronteerd werden, nader onderzoeken: *universitates*, colleges van doctoren, stad, staat en kerk.

Wat de *universitates*, studentenorganisaties, betreft, zal ik aan de hand van hun statuten en de weinige andere bewaarde bronnen nagaan of zij bij de keuze van docenten al dan niet een voorkeur hadden voor buitenlanders en of zij überhaupt een onderscheid maakten. Daarnaast rijst de vraag naar de invloed die studenten in de 15de en 16de eeuw nog uitoefenden op de keuze van docenten. Voor de universiteit van Bologna is gebleken dat hun geleidelijk verlies aan controle over de benoeming van docenten een negatieve invloed heeft gehad op de positie van buitenlandse docenten. In de 14de eeuw verloren de *universitates*, op enkele leerstoelen na, het recht docenten te benoemen. Die weinige leerstoelen behielden ze volgens hun 14de-eeuwse statuten voor aan niet-Bolognese docenten. Dit zijn de enige Bolognese universitaire statuten die aan vreemde docenten, zij het slechts enkele per jaar, het recht op een leeropdracht verleenden. Nadat de stad in de jaren 1430 de controle over de benoemingen volledig naar zich toe had getrokken, mochten de studenten alleen nog student-

docenten verkiezen, maar ook hierover kende de stad zich steeds meer zeggenschap toe. Aan de evolutie van de *lecture universitatis* wordt een belangrijk deel van dit onderzoek gewijd. Omdat het om minder belangrijke lessen ging, gegeven als deel van hun opleiding door laatstejaarsstudenten die meestal onmiddellijk nadien de stad verlieten, is ook hier weinig historisch onderzoek naar gebeurd. Deze student-docenten, Italianen en niet-Italianen, vormden te Bologna de grootste groep onder de vreemde docenten.

Daarnaast lijkt het wat de *universitates* en colleges van doctoren betreft, bijzonder interessant te kijken naar de verschillen tussen de rechtenfaculteit en de faculteit van de artes en geneeskunde. Nu kan ik reeds stellen dat, steeds sprekend voor Bologna, de rechtenstudenten meer dan de artesstudenten belang lijken gehecht te hebben aan de benoeming van vreemde docenten, terwijl de colleges van doctoren in de rechten ook juist veel strenger tegen niet-Bolognese docenten lijken te hebben opgetreden dan hun collega's in de geneeskunde.

De samenstelling van en de voorwaarden voor toetreding tot de colleges van doctoren vormen een tweede en bijzonder belangrijk onderwerp van deze studie. De vraag is vooral over welke privileges zij beschikten, b.v. over examens en bepaalde lesopdrachten, en in welke mate niet-stadsburgers daar toegang toe hadden. Welke invloed hadden ze op de keuze en benoeming van docenten? In Bologna hadden deze colleges weliswaar geen rechtstreekse inbreng in de keuze van docenten, maar toch een duidelijke invloed. Naast hun monopolie over examens, hadden zij ook een alleenrecht op de belangrijkste leerstoelen. Het was niet-stadsburgers absoluut verboden toe te treden tot de colleges of te raken aan hun privileges en dit werd ook door het stadsbestuur verdedigd. De colleges van doctoren in andere steden waren blijkbaar veel opener. Naast hun statuten zijn de acta (*libri secreti*) van deze colleges ook vrij volledig bewaard voor deze periode.

Van ontzettend belang is dan ook de rol van de verschillende stadsbesturen. Er is niet alleen de vraag naar hun relatie met de colleges van doctoren, maar ook naar wat de toenemende controle van de stad over de aanstelling van docenten betekend heeft voor de positie van vreemdelingen. Een essentiële vraag luidt in hoeverre het stadsbestuur in zijn statuten al dan niet aandacht besteedde aan vreemde docenten en of het bij de benoeming van docenten de voorkeur gaf aan stadsburgers of vreemdelingen. Het Bolognese stadsbestuur bepaalde dat er zo weinig mogelijk vreemde docenten aangesteld dienden te worden en negeerde in haar statuten het bestaan van niet-Bolognese docenten volledig. Vooral wie door gebrek aan faam geen groot studentenpubliek kon garanderen, had nauwelijks kans op een aanstelling. Daarentegen werden, omwille van de reputatie van de universiteit, aan enkele beroemde maar niet-Bolognese

docenten financiële privileges en het burgerschap verleend. Dat deze befaamde docenten belangrijke posities bekleedden, viel niet in goede aarde bij de colleges. Het is juist uit hun statuten en notulen dat de grootste afkeer tegen vreemde docenten blijkt. In dat spanningsveld tussen colleges en stadsbestuur kaderde m.i. in het midden van de 15de eeuw de invoering van de titel van *eminens doctor forensis*. De titel, waarover in de literatuur nog veel onduidelijkheid bestaat, liet de stad toe enkele belangrijke leeropdrachten aan bekwame vreemdelingen voor te behouden.

De houding van steden en studia moet deels ook gezien worden in het licht van hun relatie tot de kerk en de staten waartoe ze behoorden. Vooral in Bologna lijkt de benoeming van vreemdelingen een conflictpunt te zijn geweest tussen het naar autonomie strevende stadsbestuur en de pauselijke legaten. De Bolognese situatie is in deze bijzonder omdat de stad deel uitmaakte van de Pauselijke staten. De continue machts spelen tussen *universitates*, colleges, stadsbestuur en staat hebben de situatie van vreemde docenten sterk beïnvloed en een bepalende invloed gehad op de geslotenheid van de universiteit.

Vermits gebleken is hoe sterk (vreemde) docenten afhankelijk waren van de politieke overheid is gekozen voor de vergelijking van de drie genoemde universiteitssteden. Siena, Padua en Bologna waren niet alleen de meest vooraanstaande universiteiten op het schiereiland, ze kenden in het grootste deel van de hier bestudeerde periode ook een totaal andere politieke situatie en dus totaal andere machtsverhoudingen. Bologna maakte officieel deel uit van de Pauselijke Staten, maar vormde in de praktijk een kleine stadsstaat, die ook in de 16de eeuw nog een vrij grote mate van autonomie bezat. De lokale politieke elite en de universitaire elite waren er zeer nauw met elkaar verbonden en hadden vaak dezelfde belangen. Siena was tot het midden van de 16de eeuw de hoofdstad en de universiteitsstad van haar republiek. Ik veronderstel dat de belangen van beide elites in deze stad wel overeenkwamen, maar in mindere mate dan dat in Bologna het geval was. Padua, daarentegen, was de universiteitsstad van de Venetiaanse Republiek. Hier hadden de politieke leiders van de staat zeker niet altijd dezelfde belangen als de elite van de universiteitsstad en werd de politieke benoeming van vooral buitenlandse docenten vermoedelijk deels door de republiek gebruikt om de macht van de lokale politieke en universitaire elite te doorbreken. Het is mijn veronderstelling dat dit precies was wat ook de pauselijke legaten in Bologna probeerden, vermits vooral zij, al dan niet met steun van het stadsbestuur, verantwoordelijk waren voor de benoeming van vreemde, belangrijke docenten tegen de wil van colleges van doctoren, en vaak ook van het stadsbestuur, in.

De rol van de kerk is ook bepalend geweest in de keuze van de *terminus ad quem*, rond 1580. Zo kan het onmiddellijk effect nagegaan worden van de bul 'In sacrosanctam' –die de geloofseid vereiste vóór elk examen– uit 1564 aan de verschillende universiteiten. Het is bekend dat deze bul het verschil in aantrekkingskracht van Bologna en Padua voor protestantse studenten bepaald heeft. De vraag is of er ook een vergelijkbaar effect geweest is op de rekrutering van docenten.

Anuschka De Coster, Aspirant FWO, Universiteit Gent, Vakgroep
Middeleeuwse Geschiedenis, Blandijnberg 2, 9000 Gent; +32 (0)9 2644040;
Anuschka.DeCoster@rug.ac.be Promotor: Prof. dr. H. Symoens

Kenneth Bertrams

Les universités et le monde de l'industrie en Belgique (1918-1970)

Cette recherche entamée en septembre 2000 sous la direction de M. Prof. Jaumain (ULB – Section d'histoire contemporaine) a pour ambition d'éclaircir les mécanismes de collaboration entre le monde académique et celui de l'industrie en Belgique, ainsi que de rendre compte des principes qui les sous-tendent. Une première approche sera de voir si la Première Guerre mondiale fait office de rupture avec les formes de coopération antérieures (prédominance d'une certaine forme de mécénat dans la recherche en chimie ou en médecine). Le rôle et la place de l'ingénieur dans ce contexte apparaissent assurément comme fondamentaux; il s'agira de déterminer (à travers les annuaires, les programmes de cours des quatre universités complètes, les bulletins des associations d'*alumni* ou de la Société Belge des Ingénieurs et Industriels, etc.) dans quelle mesure l'industriel évalue la place qu'accorde l'université à la dimension de l'industrie dans ce pays (quelle est par ailleurs la formation des "grands industriels" durant l'Entre-Deux-Guerres ? S'ils sont universitaires sont-ils impliqués dans la gestion [via la Conseil d'administration ou de gestion] de leur *alma mater* ? Favorisent-ils le recrutement de diplômés sortis de la même université ? Retrouve-t-on la présence constante de grands groupes industriels?). Plus fondamentalement, il conviendrait d'analyser si l'université représente, à ce moment, un centre d'intérêt singulier pour le monde industriel et, si tel est le cas, il importera de mettre à jour les moyens d'une politique d'influence éventuelle. A ce niveau, le Discours de Seraing (1927) concrétisé par la création du F.N.R.S. (1928) augure-t-il d'une ère nouvelle en institutionnalisant la

collaboration industrie-université via la recherche (cf. les synergies déployées autour du ballon stratosphérique du professeur Piccard dans les années 30) ou s'inscrit-il dans une longue évolution de voisinage sans interaction particulière ?

Autre point de rupture potentiel: la Seconde Guerre mondiale et l'irréversible émergence de la recherche-développement (R&D) dans la course technologique (e.a. la politique atomique): comment réagissent les universités belges? Les années 50 marquent aussi le développement de l'intérêt suscité par la formation en management et les business schools basées sur le modèle américain. Il s'agira d'évaluer l'impact des nouveaux centres de gestion dans les universités, le rôle d'organisations externes (l'Institut pour la recherche dans l'industrie et l'agriculture (IRSIA), La Fondation Industrie-Université, etc.) et le poids de l'influence américaine en général sur le monde académique belge (depuis les reliquats de la CRB jusqu'à la participation de la Fondation Ford). D'autres problématiques seront tout aussi intéressantes, voire incontournables: la situation des universités par rapport aux écoles supérieures techniques non-universitaires, l'impact des colonies quant au rapprochement université-industrie, la question linguistique dans les universités et son influence sur le sujet, les transferts culturels de coopération à partir des universités françaises, allemandes ou américaines. La liste n'est pas exhaustive.

Comme tout travail d'histoire qui n'a pas encore connu d'importantes contributions (c'est un euphémisme!), la recherche documentaire y sera primordiale. Celle-ci reposera essentiellement sur des fonds d'archives déposés dans les cinq universités belges. Par l'entremise de la présente Lettre d'Information, j'espère recueillir toute information utile touchant le thème ainsi que des remarques et commentaires éventuels. Le travail devra être remis dans le courant de l'année 2003.

(Kenneth Bertrams - kbertram@ulb.ac.be)

Patrick Van den Nieuwenhof
Wetenschapsarchieven in Vlaanderen

In mei 2000 startte aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB) met als promotor prof. F. Scheelings het project 'Naar een Vlaams patrimonium van wetenschapsarchieven. Het behoud van het wetenschappelijk erfgoed en de bescherming van de intellectuele eigendom'. Dit project wordt gefinancierd door het Max Wildiersfonds en kan rekenen op een subsidie voor vier jaar.

Het Max Wildiersfonds

Het Max Wildiersfonds werd in mei 1999 op initiatief van de Vlaamse regering opgericht. Met een begroting van 200 miljoen BEF wou de regering archiveringsprojecten financieren. Opsporing, lokalisatie, behoud en inventarisatie van Vlaamse archieven vormen dan ook de voornaamste doelstellingen van het Fonds. Opdat een project goedgekeurd zou worden, moest de projectaanvrager verbonden zijn aan een Vlaamse universiteit of een erkende archiefdienst. Het project wetenschapsarchieven ressorteert onder de vleugels van de Interuniversitaire Gespecialiseerde Opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer enerzijds en een wetenschappelijk begeleidingscomité, dat bestaat uit de professoren G. Cornelis (VUB), F. Scheelings (VUB), F. Simon (RUG-Gent), J. Tyssens (VUB), G. Vanpaemel (K.U.Leuven), anderzijds.

Doel van het project

Hoewel Vlaanderen met G. Sarton in het begin van deze eeuw aan de wieg en de top van de wetenschapsgeschiedenis stond, bestaat er momenteel in Vlaanderen geen globaal zicht op de vorming en bewaring van wetenschapsarchieven. Dit project tracht deze leemte op te vullen en beoogt:

- het in kaart brengen van bestaande wetenschapsarchieven
- het verzamelen en ontsluiten van die wetenschapsarchieven die eventueel bij het onderzoek worden aangeboden
- onderzoek over de juridische status van wetenschapsarchieven
- onderzoek naar de impact van de informatica op de manier van wetenschapsbeoefening en op de archiefvorming
- onderzoek naar de geschiedenis van de informatica.

Methode

Het in kaart brengen van wetenschapsarchieven zal in verschillende fasen gebeuren. In de eerste fase werden 'overkoepelende' organen gecontacteerd.

Deze instellingen hebben voornamelijk een coördinerende of herverdelende functie. Gedacht wordt aan het FWO, IWT, Fabrimetal, De eerste enquête bereikte in totaal 44 instellingen. Talrijke brieven, telefonische contacten, e-mails en bezoeken werden ondernomen om mensen te overtuigen van het nut van het project. Maar de enquête leverde uiteindelijk slechts informatie op over 16 instellingen. Hieruit blijkt enerzijds een gebrek aan archiefbeleid, organisatie en financiële inspanning bij de gecontacteerde instellingen (uitzondering: het FWO en enkele universiteiten). Anderzijds zijn er preciese oorzaken aanwijsbaar waarom slecht op de enquête gereageerd werd:

- Men roept vooral het commercieel belang, geheimhouding en vertrouwelijkheid, in als obstakel voor het vrijgeven van informatie, zelfs de meest rudimentaire. De traditie van geslotenheid lijkt een groot obstakel om deze wetenschapsarchieven in de databank op te nemen.
- Daarnaast ondervonden de uitvoerders van het project een zeker wantrouwen bij (exacte) wetenschappers werkend in de privé-sector tegenover de benadering en de doelstellingen van de humane wetenschappers op de universiteit.
- De gecontacteerden hadden vaak een totaal verkeerd beeld van archieven en konden de wetenschappelijke waarde van wetenschapsarchieven niet goed inschatten.
- De wetenschappelijke publicatie wordt door de gecontacteerden veelal gezien als eindpunt, waarin alle informatie te lezen valt. Talrijke studies hebben echter aangetoond dat dit niet het geval is en dat wetenschapsarchieven dienen om de betrouwbaarheid van de gegevens te kunnen verifiëren en om de historiek van het onderzoek te schetsen.
- Er bestaat geen wettelijk kader voor wetenschapsarchieven in Vlaanderen (behalve voor die archieven die onder de Archiefwet vallen).
- De hoge mate van specialisering in de wetenschappen maakt veel wetenschapsarchieven praktisch ontoegankelijk of onbegrijpelijk.

In de tweede fase werden de archiefdiensten gecontacteerd met de vraag of ze beschikten over archieven van wetenschappers of wetenschappelijke onderzoeksgroepen. In tegenstelling tot de vorige groep instellingen, blijken archiefdiensten spontaan te reageren. In totaal werden 125 diensten gecontacteerd. Voorlopig hebben er al 71 archiefdiensten geantwoord. 13 van deze diensten beschikken over hetzij archieven van wetenschappers, hetzij archieven van bedrijven die wetenschappelijk onderzoek verrichten. Verder archiefonderzoek zal moeten uitwijzen of deze archieven bruikbaar zijn.

De fases 3 en 4 bestaan respectievelijk uit het contacteren van geaccrediteerde instellingen, die vanwege bepaalde kwaliteitsnormen verplicht zijn om een archiefbeleid te voeren, en het opsporen van wetenschapsarchieven in bedrijfsarchieven die zich in openbare depots bevinden. Deze fases zullen in 2001 worden doorgevoerd.

De bekomen gegevens zullen verwerkt worden met het programma 'Pallas'. Deze databank werd ontwikkeld door P. Temmerman van het SOMA (het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en hedendaagse Maatschappij) en is een ontsluitings- en beheerssysteem dat in de eerste plaats voor archiefinstellingen en documentatiecentra is bedoeld.

Aangezien de archieven van wetenschappers en wetenschappelijke instellingen verspreid bewaard worden, is elke aanwijzing uiteraard welkom.

Voor meer informatie kan u zich wenden tot de projectuitvoerder, Patrick Van den Nieuwenhof, VUB - Opleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, tel. +32 (0)2 6292434, fax +32 (0)2 6292693, e-mail: pvdnieuw@vub.ac.be

(Patrick Van den Nieuwenhof)

*Schoolvorming en intellectuele tradities
aan de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne universiteiten*

Samenwerking met de Universität Tübingen
(Graduiertenkolleg 'Ars & Scientia im Mittelalter')

De vorming van het intellectuele kader dat in Europa zowel de culturele als de administratieve ruggengraat vormde van de laat-middeleeuwse en vroegmoderne maatschappij, vond in hoofdzaak plaats aan de universiteiten. Het onderwijs verliep daar in grote lijnen volgens een vast stramien: een corpus teksten, waaronder de werken van Aristoteles, werd becommentarieerd en via quaestiones bediscussieerd met behulp van een algemeen aanvaarde basisterminologie en methode. Hierdoor kreeg dit onderwijs in de loop der tijd een onmiskenbaar traditioneel karakter. Dit leidde ertoe dat de laat-middeleeuwse en vroegmoderne intellectuelen over een uniform 'discours' beschikten: een gemeenschappelijke intellectuele achtergrond en een gelijkkluidend conceptueel instrumentarium.

Tegen deze uniforme achtergrond werden duidelijk verschillende interpretatiewijzen ontwikkeld bij de uitleg van de teksten van het corpus. Zo vormden zich verscheidene wijsgerige en theologische scholen, die in de loop der tijd binnen en juist vanwege het gemeenschappelijk raamwerk intensief met elkaar discussieerden. Men baseerde zich daarbij uitdrukkelijk op een aantal fundamentele leerstellingen van een als schoolhoofd genoemde uitlegger (expositor) van de teksten van Aristoteles (bv. Thomas Aquinas, Albertus Magnus, e.a.). Bij deze schoolvorming speelde de institutionele omgeving zoals de studia generalia van de geestelijke ordes en de collegia of bursae een belangrijke rol. Deze instituties blijken zich dikwijls aan te sluiten bij een bepaalde school (het onderwijs werd gegeven volgens de processus Thomistarum, of de via nominalium, etc.). School-interne reflecties over de grondslagen van de ingenomen posities, maar vooral discussies tussen de scholen onderling dwongen de aanhangers zich te bezinnen op de centrale uitgangspunten, ze te verfijnen en verscherpen. Dit intellectuele debat werd vaak binnen één universiteit gevoerd, riep spanningsvelden op die wij in de bronnen duidelijk kunnen bespeuren, en zorgde voor een eigen en oorspronkelijke doctrinaire dynamiek.

De schoolvorming aan de 15de- en 16de-eeuwse universiteit is al sedert de jaren twintig bestudeerd, maar door recent onderzoek naar de wijsgerige ontwikkelingen in de late Middeleeuwen en door topografische en institutioneel gerichte studies in een stroomversnelling gekomen. Hierdoor zijn de voorwaarden geschapen, die het nu mogelijk maken in te gaan op de nog niet beantwoorde vraag naar de inhoudelijke bagage waarmee de student de universiteit verliet. Het ontbreekt immers nog steeds aan de bestudering van de intellectuele vorming aan de collegia en bursae van die periode in samenhang met de aan deze instelling verdedigde doctrinaire posities en hun intellectuele tradities (scholen). De vraag wordt zo niet alleen "Wat of waar onderwees men?", maar vooral: "Hoe vond deze vorming inhoudelijk plaats?". Het voorgestelde project wil met name aan de oplossing van de laatste vraag een bijdrage leveren.

Tot de belangrijkste bronnen voor de inhoudelijke scholing behoren de z.g. reparationes, i.e. commentaren op de logische en natuurwetenschappelijke werken van Aristoteles in de vorm van syllabi, die samenvattingen en vragen met hun antwoorden bevatten ten behoeve van de examens. Daarbij wordt vaak gewag gemaakt van de verschillende uitleg door de diverse scholen. Het project stelt zich ten doel de reparationes in het hs München, Clm 2971 te bestuderen en daaruit die van de Meteora uit te geven, omdat van dit werk de versies van twee scholen volledig naast elkaar als aparte traktaten zijn

overgeleverd, terwijl in de andere reparationes de uitleggingen van de scholen steeds slechts in één traktaat tegenover elkaar worden gesteld. Editie en commentaar zullen worden begeleid door bredere studies naar schooltradities en intellectuele vorming in de onderhavige periode, en worden aangevuld met een selectie passages uit de reparationes van andere Aristotelische examenteksten die informatie geven over de doctrinaire verschillen tussen de scholen. Het wordt op deze wijze mogelijk inzicht te krijgen in de intellectuele basisvorming, de traditionele en de variabele aspecten ervan, en aldus op datgene wat de laatmiddeleeuwse en vroegmoderne intellectuelen in vorming gemeenschappelijk hadden, en op datgene waarin zij zich van elkaar onderscheidden.

Aard van de samenwerking

In totaal is voor het project 128.250 gulden beschikbaar (NWO-bijdrage 100.000, bijdrage vanuit Wenen 28.250) voor de periode 2001-2003. Dit geld wordt grotendeels besteed aan drie workshops (1 workshop per jaar, 15.000 gulden per workshop), drie intensieve werkweken voor 4 onderzoekers (van wie een junior-onderzoeker (1 werkweek per jaar, 10.000 gulden per werkweek), uitwisseling van onderzoekers (senior onderzoekers 4 x 1,5 maand; junior-onderzoekers 4 x 3 maanden; in totaal 26.000 gulden) en een afsluitend symposium (27.750 gulden).

Informatie

Nadere inlichtingen bij prof. dr. C.H. Kneepkens, RUG, Opleiding Mediaevistiek, Postbus 716, 9700 AS Groningen, tel. +31 (0)50 3637265 (secr. +31 (0)50 3636114), fax +31 (0)50 3637263, e-mail c.h.j.m.kneepkens@let.rug.nl.

*(overgenomen uit de Nieuwsbrief, 36(2000)
van de Onderzoeksschool Mediëvistiek)*

Nieuwe publicaties / Publications récentes

H.J. de Jonge en W. Otterspeer (red.), *Altijd een vonk of twee. De Universiteit Leiden van 1975 tot 2000* (Universitaire pers Leiden, Leiden, 2000) 292 pp., ill., ISBN 90-71220-10-9

Hoezo 'Altijd een vonk of twee?', zal menig een zich afvragen bij het zien van de titel van deze bundel over de laatste 25 jaar van de Leidse universiteit. Om wellicht vervolgens, gegrepen door nieuwsgierigheid, het boek ter hand te nemen en in het 'Woord vooraf' te achterhalen waar deze raadselachtige woorden vandaan komen en wat zij willen zeggen. Zij blijken afkomstig uit een (Nederlandstalig) gedicht van de Leidse hoogleraar Daniël Heinsius; de vonken verraden hierin een verliefdheid die door de twee bezorgers van het boek wordt toegeschreven aan de bevolking van Leiden en gericht zou moeten zijn op de plaatselijke universiteit. Het boek zelf is echter heel wat prozaïscher dan zijn titel en zeker niet voor de doorsnee Leidenaar bedoeld.

Het 'Woord vooraf' begint met een stelling, namelijk dat de universiteitsgeschiedenis gebukt gaat onder de euvels van 'het jubileum-syndroom' en dilettantisme. Hierna wordt beaamd dat het onderhavige boek aan precies deze twee euvels lijdt, maar beide geen redenen vormden om de totstandkoming van het boek achterwege te laten of de formule te verbeteren. Geheel andere argumenten overwogen namelijk: 1) er moest wat komen over de laatste 25 jaar, aangezien de geschiedenis van de eerste 400 jaar al wordt geschreven; 2) het boek heeft een 'bemiddelende functie' ten aanzien van de geschiedschrijving van de toekomst; en 3) het boek biedt uitwisseling van informatie tussen de diverse institutionele onderdelen die de universitaire samenhang ten goede komt. De laatste twee argumenten lijken mij zeer valide.

Altijd een vonk of twee is een kroniek van 25 jaar recente geschiedenis. Maar liefst 32 auteurs geven in meer en minder geslaagde artikelen feiten en - soms - bespiegelingen over faculteiten en opleidingen, bestuur en beheer, gebouwen, collecties en studenten tijdens de afgelopen 25 jaar. Hoewel de samenstellers onderkennen dat een universiteit meer is dan onderwijs en onderzoek, heeft tweederde van het boek juist hierop betrekking. Het overige eenderde deel lijkt uit een restgroep van bijdragen te bestaan waaraan het nodige ontbreekt (met name wat de ondersteunende diensten betreft) en waarvan de kwaliteit over het geheel genomen veel geringer is. Een gunstige uitzondering op dit laatste vormt de bijdrage van R.B. ter Haar Romeny over het 'studentenleven'. De in een essayistische, losse stijl geschreven bijdrage legt de nadruk op de ontwikkeling die de studentenverenigingen doormaakten. Ter Haar Romeny doet geregeld

rake observaties. Zo stelt hij bijvoorbeeld dat de student van de jaren '90 in twee opzichten 'veel meer burger' is dan die van de jaren '70: 'hij of zij heeft geen exclusieve positie meer en is ook zijn kritische houding ten opzichte van de maatschappij verloren'.

Het is jammer dat Ter Haar Romeny niet op de hoogte was van twee studies die in 1999 over studenten verschenen zijn: het artikel van Pieter Caljé over de Groningse studentencultuur in de bundel *Een universiteit in de twintigste eeuw* en het boek *Student in Eindhoven* van H. Schippers. Beide boeken gaan uitgebreid in op de jaren '70 tot en met '90 en beschrijven sterk overeenkomende trends in de studentencultuur van die jaren. Caljé voegt daar bovendien nog nuttige analyses aan toe.

Van de verschillende Nederlandse universiteiten vallen de laatste jaren in een continue stroom boeken over het eigen verleden over elkaar heen. Het valt te prijzen dat hierin een toenemende aandacht valt waar te nemen voor het meer recente verleden en aspecten als studentencultuur en de universitaire bureaus (in de zojuist genoemde Groningse bundel staat overigens ook over dit onderwerp een exemplarisch artikel van de hand van G. Termeer). Maar het is onnodig jammer als er bij onderzoek naar dergelijke aspecten geen gebruik wordt gemaakt van reeds beschikbare studies die betrekking hebben op andere universiteiten.

(Marc Wingens)

I. Leusen, *125 jaar fysiologie in de Faculteit Geneeskunde van de Universiteit te Gent 1817-1942*. (Uit het verleden van de RUG 41). 86 p., geïll., ISBN 90-75184-44-1

In de reeks 'Uit het verleden van de RUG' is zopas een nieuw nummer verschenen. Nummer 41 handelt over '125 jaar fysiologie in de Faculteit Geneeskunde van de Universiteit te Gent 1817-1942'. Auteur is Prof. em. dr. I. Leusen, tot 1989 hoogleraar in de fysiologie van de mens en de fysio-pathologie aan de Gentse universiteit, en bijgevolg uitstekend geplaatst om de evolutie van deze discipline met haar verschillende titularissen te beschrijven.

De fysiologie is de wetenschap die de studie omvat van de levensverrichtingen en de functies van de verschillende onderdelen van het organisme. Prof. Leusen gaat in zijn studie vooreerst na hoe de fysiologie zich in West-Europa tussen de 17de en de 19de eeuw ontwikkelde om vervolgens de evolutie van de leerstof en het experimenteel onderzoek aan de RUG weer te geven.

Na een aanvankelijke moeilijke doorbraak en trage ontwikkeling van het experimenteel fysiologisch onderzoek in de 19de eeuw, kende de Gentse research na de eerste wereldoorlog een sterke ontwikkeling en groei. Dit leidde tot vondsten die in de wetenschapswereld grote weerklank vonden en sommigen heersende opvattingen corrigeerden en aanvulden. In 1938 werd aan de Gentse hoogleraar Corneel Heymans de Nobelprijs voor fysiologie en geneeskunde toegekend voor de ontdekking van de chemoreceptoren van de aorta en carotiszone die op reflectoire wijze de ademhaling regelen. Deze prijs was dé bekroning voor het decennialang intens wetenschappelijk onderzoek binnen de Gentse Faculteit Geneeskunde. '125 jaar fysiologie in de faculteit geneeskunde aan de universiteit te Gent' vormt aldus een belangrijke bijdrage tot de wetenschapsgeschiedenis.

(350 BEF, portkosten niet inbegrepen, bestellen bij het Archief RUG, St.-Pietersnieuwstraat 25, 9000 Gent, tel +32 (0)9 2643081, fax +32 (0)9 2644296 of e-mail Annemarie.VanDerMeersch@rug.ac.be).

(Elienne Langendries)

Femmes de culture et de pouvoir. Liber amico/arum Andrée Despy-Meyer, Sextant, Revue du Groupe interdisciplinaire d'Etudes sur les Femmes 13/14, 2000, (Bruxelles ULB, 2000), 406 p.

Françoise Thys-Clément, *Préface*

Didier Devriese, *Andrée Despy-Meyer. Itinéraire d'une femme de culture*

Eliane Gubin, *La boîte de Pandore*

Annette Félix, *Définition de 'la femme' et de son rôle dans la société dans quelques grands dictionnaires (19e-20e s.)*

Michèle Galand, *Dans les coulisses du pouvoir. La Veuve Nettine (1706-1775), banquière de l'Etat dans les Pays-Bas autrichiens*

Marie-Sylvie Dupont-Bouchat, *Femmes philanthropes. Les femmes dans la protection de l'enfance en Belgique 1890-1914*

Nadine Lubelski, *Bertha von Suttner. Première femme Prix Nobel de la Paix*

Valérie Piette, *Un réseau informel d'éducation des filles; Pensionnats et institutrices privées à Bruxelles 1830-1860*

Geert Vanpaemel, *'Laissons aux hommes les recherches savantes'. Les femmes dans l'histoire des sciences (19e s.)*

- Pierre Van den Dungen, *Parcours singuliers de femmes en lettres. Marie Closset, Blanche Rousseau et Marie Gaspar*
- Jean Stengers, *Une intellectuelle misogyne. La marquise Arconati Visconti*
- Peter Schöttler, *Lucie Varga ou la face cachée des Annales*
- Marjorie Barritt, *La documentation de A Dangerous Experiment. Les femmes à l'université du Michigan 1780-1990*
- Anne-Marie Simon-Van der Meersch, *La carrière des femmes à l'Université de Gand. Un plafond de verre?*
- Ginette Kurgan-Van Hentenryk, *La féminisation du personnel académique des universités belges. Processus progressif ou stagnation?*
- Isabelle Sirjacobs, *Des étudiantes dans la ville.*
- Frank Scheelings, *Les étudiantes dans les cercles estudiantins de la VUB*
- Brigitte Larguèze, *Eros et Thanatos au pays de la bleussaille ou l'ambivalence d'un rituel*
- José Gotovitch, *Marcelle Leroy (1885-1879). Femme, mère, franc-maçonne, militante et plus encore...*
- Anne Morelli, *Travailleuses et militantes italiennes en Belgique de l'entre-deux-guerres aux années 80.*

Jahrbuch für Universitätsgeschichte, 4, 2001

Universitätsgeschichte in Osteuropa. Gastherausgeberin: Marie-Luise Bott

Abhandlungen

- Witold Molik, Posen, *Die deutschen Universitäten aus der Sicht polnischer Studenten 1871-1914*
- Piotr Hübner, Toruń, *Neue polnische Universitäten nach dem Zweiten Weltkrieg: Ideelle Konzeptionen und Organisationen*
- František Šmahel, Prag, *Zwei Vorlesungsverzeichnisse zum Magisterium an der Prager Artistenfakultät aus ihrer Blütezeit 1388-1390*
- András Cser, Budapest, *On the history of linguistics at Hungarian universities*
- Lucian Nastasă, Jassy/Rumänien, *Die Unmöglichkeit des Andersseins. Notizen zum universitären Antisemitismus in Rumänien 1920-1940*
- Marius Lazăr, Cluj/Rumänien, *Academic versus non-academic thought. The anatomy of the Romanian philosophical field between the World Wars*
- Andrej Ju. Andreev, Moskau, *Die „Göttinger Seele“ der Universität Moskau. Zu den Wissenschaftsbeziehungen der Universitäten Moskau und Göttingen Anfang des 19. Jahrhunderts*

- Sirje Tamul, Tartu, *Die Studentenschaft der russifizierten Universität Tartu 1883-1918*
- Michail D. Karpačev, Voronež, *Die Universität Voronež in den Jahren ihrer Konstituierung 1918-1931*
- Oleg A. Janovski, Minsk, *Die Gründung der Weißrussischen Staatsuniversität 1921 und ihre Rektoren bis 1937*
- Vladimir Kravčenko, Char'kov, *Die Gründung der Universität Char'kov. Zu einigen historiographischen Mythen*
- Sergej Stel'mach, Kiev, *Die Entstehung der Professorenkorporation an der Universität Kiev 1834-1917*
- Christoph Jahr, Berlin, *Die „geistige Verbindung von Wehrmacht, Wissenschaft und Politik“: Wehrlehre und Heimatforschung an der Friedrich-Wilhelms-Universität Berlin*
- Martin Kintzinger, München, *Die Artisten im Streit der Fakultäten. Vom Nutzen der Wissenschaft zwischen Mittelalter und Moderne*

Editionen

- Andrej Ju. Andreev, Moskau, *Brief von Christian Steltzer 1812 an den Rektor der Moskauer Universität I. A. Heim*

Miszellen

- Ryszard Terlecki, Krakau, *Die „Fliegenden Universität“ und unabhängige Bildungsinitiativen in Polen unter kommunistischer Herrschaft*
- Sándor Szilágyi, Budapest, *Die „Freie Montagsuniversität“ in Budapest 1978-1985*
- Michail L. Gasparov, Moskau, *Die Hausseminare bei A.K. Žolkovskij und E.M. Meletinskij: Aus der Geschichte der Philologie in Moskau 1976-1983)*

Rezensionen

- Hans-Christof Kraus, Speyer, *Rechtswissenschaftsgeschichte als Zeitgeschichte. Zu einigen neueren Veröffentlichungen*
- Mathias Stickler, Würzburg, *Neuerscheinungen zur Studentengeschichte seit 1994. Ein Forschungsbericht über ein bisweilen unterschätztes Arbeitsfeld der Universitätsgeschichte*

Annali di storia delle università italiane, 4 (2000)

Il punto

Andrea Cammelli, *Contare gli studenti. Statistica e popolazione studentesca dall'Unità ad oggi.*

Studi

Lucia Braconi, *Materiali d'archivio per la storia del Collegio medico romano nel Seicento e nel Settecento*

Giovanni Rita, *Decadenza di studi e costumi nella Sapienza pontificia da alcuni memoriali dei secoli XVII-XIX*

Paolo Alvazzi del Frate, *Tra diritto comune e codice: la Facoltà di giurisprudenza della Sapienza nel periodo napoleonico*

Laura Moscati, *La Facoltà legale e la scienza giuridica della Restaurazione*

Vincenzo Di Gioia, *L'insediamento universitario a Roma. Dall'unità italiana alla città universitaria (1870-1935)*

Fonti

Alessandro Leoncini, *I simboli dell'Università di Siena*

Elisa Signori, *Una peregrinatio academica in età contemporanea. Gli studenti ebrei nelle università italiane tra le due guerre*

Marina Zuccoli, *Guido Horn d'Arturo: un astronomo e la sua biblioteca*

Archivi, biblioteche, musei

Maria Cecilia Ghetti, *La Biblioteca di Padova*

Alessandro Ceregato-Daniele Scarponi, *Il museo geologico "Giovanni Capellini"*

Rassegne, recensioni, schede, Notiziario, Attività e progetti, Tesi, Varie

(zie hiervoor, en voor abstracts van de artikels www.unibo.it/cisui/Brizzi/Annali4/present4.htm)

Marc Wingens (ed.), *Vooralsnog zonder titel. VU-studenten in het jaar 2000*. Historische Reeks VU 2 (Uitgeverij Meinema; Zoetermeer, 2000) 226 p., ISBN 90-211-3819-0, f 15,-

Wat beweegt de VU-student in het jaar 2000? Laat hij zich leiden door materialisme en consumentisme, of streeft hij idealen na? Is de VU-student anders dan andere studenten? Spelen godsdiensten voor hem nog een rol, of zoekt hij op andere manieren naar het hogere? Heeft de werkstudent van nu nog tijd voor het verenigingsleven, of voor studenteninspraak? Wat eet de VU-student tegenwoordig?

Deze en andere vragen worden beantwoord in *Vooralsnog zonder titel*, een boek over de VU-student anno 2000, dat is verschenen ter gelegenheid van het 24e lustrum van de Vrije Universiteit. Het boek is gemaakt door studenten uit verschillende faculteiten. Zij schrijven over verschillende aspecten van het studentenleven: hun eetgewoonten, religiositeit en spiritualiteit, werk naast de studie, verenigingsleven, subculturen en maatschappelijke betrokkenheid. Persoonlijke ervaring, interviews met medestudenten en verdieping in hoe het vroeger was, liggen aan de basis van de essays. Fotoreportages brengen de verschillende thema's in beeld.

De essays worden voorafgegaan door een historische inleiding over 120 jaar VU-studentencultuur.

Vooralsnog zonder titel is een uniek tijdsdocument over studentencultuur aan het begin van de 21e eeuw dat een nieuwe bijdrage levert aan de huidige Nederlandse discussie over de 'verschooling' van de universiteiten. Deze historische bron voor toekomstige generaties onderzoekers is opgenomen in de Historische Reeks VU.

(Marc Wingens)

Marc Nelissen, m.m.v. Jan Roegiers en Erik Van Mingroot, *De stichtingsbul van de Leuvense universiteit, 1425-1914* (Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2000) 309 p., ISBN 90-5867-070-8

Op 9 december 1425 stichtte paus Martinus V de universiteit van Leuven. De paus kwam daarmee tegemoet aan de verlangens van de inwoners van Leuven. De scholaster van het Sint-Pieterskapittel, Willem Neve, werd erop uit gestuurd om in Rome de zaak van de nieuwe stichting te gaan bepleiten. De scholaster slaagde in zijn opzet. Toen de stichtingsbul eind april 1426 in Leuven aankwam,

was het enkel nog zaak alles in gereedheid te brengen voor het begin van het eerste academiejaar in oktober 1426.

Erik Van Mingroot biedt een editie en een nieuwe, stevige Nederlandse vertaling van de tekst. Marc Nelissen analyseert de omstandigheden waarin het voornemen om in Leuven een universiteit te stichten vorm kreeg. Daarna volgt hij Willem Neve op zijn weg naar Rome om van de paus de toekenning van de stichting en de uitvaardiging van de stichtingsbul door de kanselarij te verkrijgen. Jan Roegiers biedt tenslotte een overzicht van de geschiedenis van de bul van 1425 tot 1914, het jaar waarin ze samen met de Universiteitsbibliotheek in de vlammen verdween.

Voor dit onderzoek werden alle reeds bekende gegevens over de stichting van de Leuvense universiteit opnieuw op een rij gezet en gecombineerd met nieuw archiefmateriaal uit het *Archivio Segreto Vaticano*. Steeds meer wordt daardoor duidelijk dat de stichting van de Leuvense universiteit vooral een opzet was van de stad Leuven. Die zag hierin een mogelijke hefboom voor haar economische en politieke remonte na een diepe crisis, die zich bij voorbeeld ook uitte in de aanleg van een groot marktplein met een nieuwe Sint-Pieterskerk en een nieuw stadhuis. De stad liet zich wel helpen door enkele leden van het Sint-Pieterskapittel, en wist ook de steun van hertog Jan IV van Brabant voor haar project te winnen, maar uiteindelijk draaide zij op voor de kosten en de praktische organisatie.

Samen met Willem Neve beleeft de lezer de reis naar en de aankomst in Rome. Hij ziet de scholaster bezig met het opstellen van de suppliek voor de stichting en beleeft mee het *moment suprême* waarop paus Martinus V de stichting goedkeurde door aan de aanvraag zijn *fiat* te geven. Daarna volgde de ingewikkelde en moeizame uitvaardiging van de oorkonde door de pauselijke kanselarij, waar abbreviatoren, scriptoren, registratoren en andere kanselarij-ambtenaren even zoveel te overwinnen hindernissen opwierpen. Door het verhaal over de vervaardiging van de tekst van de oorkonde, het netschrift en de registratie ervan, krijgt de lezer een overzicht van de werking van de pauselijke kanselarij.

Van de originele bul hebben we vandaag enkel een in 1909 gemaakt facsimile van de voorkant over. De gedetailleerde beschrijving van haar ontstaansproces levert kostbare nieuwe informatie, die het mogelijk maakt om de bul ook vanuit Romeins perspectief in een breder geheel te plaatsen. De Leuvense tekst valt in te passen in een lange rij van pauselijke stichtingsoorkonden voor universiteiten. Het rechtstreekse voorbeeld voor de Leuvense tekst waren de bullen voor de stichting van de universiteiten van Genève en Rostock, die allebei ook door Martinus V bekrachtigd werden. Vooral de bul voor Rostock heeft sterk

bepaald wat er in de Leuvense tekst kwam, zoals trouwens ook al vroeger door Erik Van Mingroot in een vroegere publicatie vastgesteld is. Precies het bewust onderkennen van deze tekstafhankelijkheid en van de manier waarop die tot stand kwam, geeft al wie vandaag de tekst van deze bul ter hand neemt de mogelijkheid om het stuk als een historisch document te lezen en te begrijpen.

(Marc Nelissen)

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

De Universiteit en de stad 1800-2000

Utrecht, 11 januari 2001

Op donderdag 11 januari organiseerde de Commissie Universiteitsgeschiedenis van de Universiteit Utrecht in samenwerking met de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis een symposium over 'De universiteit en de stad in de periode 1800-2000'. Zeven sprekers kwamen aan bod:

Leen Dorsman over de Stad Utrecht en de dreigende opheffing van haar academie in 1849, Pieter Caljé over de wisselende verhouding tussen de stad Delft en het polytechnisch onderwijs in de 19e en 20ste eeuw, Marc Wings over de Vrije Universiteit en de stad Amsterdam, Pégé Knegtmans over het elan van een hoofdstedelijke universiteit, Franck Smit over de Rijksuniversiteit Groningen en haar omgeving, Jan Brabers over de Stad Nijmegen en de Katholieke Universiteit en Jo Wachelder met een nabeschouwing.

Het symposium vond plaats in de Faculty Club van de UU en werd bezocht door 35 belangstellenden. De teksten van de voordrachten worden mogelijk gepubliceerd in het Tijdschrift *Gewina*. Inlichtingen: Bert Theunissen, +31 (0)30 2537218, l.t.g.theunissen@phys.uu.nl

(Franck Smit)

Quarrels, Polemics and Controversies

The International Society for Intellectual History

Trinity College, Cambridge, UK

26-29 July 2001

The intellectual world offers an ideal of tolerance, brotherhood and peace; far from being mere rhetoric, such an ideal was and is instrumental in many projects and their realizations. Nevertheless, from Antiquity to the present day, no field of knowledge, no area of learning, no discipline has escaped quarrels, polemics or controversies during its formation or diffusion. These quarrels have generated an enormous bibliography, but there is no modern, comprehensive study of this phenomenon. This conference offers a forum for a general enquiry into quarrels as a major form of the expression and organisation of knowledge. What, it will ask, have been the status, place and functions of

quarrels in the intellectual world? Important axes for such an enquiry might include the following:

1. *Historiography and Discourse*. Studies in this area may include research on: ancient works reporting of describing quarrels; concepts of polemics, quarrels, controversies, etc.; the vocabulary used in describing and reporting quarrels; the discursive modes used in works about quarrels; why people wrote about quarrels; how a quarrel becomes an historiographic object.
2. *Modes and Forms*. Topics may include: the dynamics of a quarrel (from the initial outbreak to its conclusion; internal and external elements); difference of names and of forms; rituals; the place and role of violence (verbal, psychological or physical); specific 'literary' genres produced or linked to quarrels (e.g. pamphlets, satires, etc.)
3. *Power-Games and Stakes*. Studies may be based on: quarrels as an expression of power; as a means of controlling a discipline or an institution; the role of national and nationalistic claims; priorities; personal pride and glory; financial or economic stakes.
4. *Actors and Judges*. Questions in this area may include: how are parties in a quarrel formed (individuals, groups, followers, partisans, backers etc.)? What kind of division and recomposition of the cultural and intellectual milieu is involved? Who defines or resolves the issue of a quarrel? What are the roles of peers, learned institutions (e.g. academies, university boards), external institutions (e.g. law courts)?
5. *Orders of Knowledge*. This may include studies on: debates over the positive or negative role of quarrels; quarrels and 'tradition'; quarrels and 'official science'; quarrels and truth; quarrels and authority; quarrels as contributing to the definition of a field; polemic and proof; quarrels and ethics; theoretical or philosophical examination of the epistemological status of quarrels.

Organisers

Françoise Waquet, 36 rue de la Glacière, 75013 Paris, France, fwaquet@easynet.fr (no attachments); Edoardo Tortarolo, edo@cisi.unito.it (attachments accepted as rtf. or txt. files)

Further details, including information on grants, are available at the conference website: <http://www.trin.cam.ac.uk>

Knowledge, Learning and Cultural Change
Groningen Studies in Cultural Change
University of Groningen, 14-17 November 2001

Call for Papers

Background

At the University of Groningen there is an ongoing programme of collective research dedicated to the general topic of *cultural change*. This programme involves senior Groningen researchers in the faculties of Arts/Letters, Divinity, Philosophy and Law. Distinguished external guest researchers are also regularly invited to make incidental contributions to the programme.

For the sake of focusing this general programme, four large *subject-areas* were identified: (a) knowledge and learning; (b) literature and the arts; (c) power and politics; and (d) religion. Furthermore, three *periods* were selected for special attention by the participating researchers. These are: (i) Late Antiquity to Early Middle Ages (c. 350-c. 750); (ii) Late Middle Ages to Early Modern times (c. 1450-c. 1650); (iii) the 'long 19th century' (1789-1914).

Within this general structure (details of which may be found on the following website: click *Cultural Change* on: <http://odur.let.rug.nl/gscc/> – site under construction) four large-scale international conferences will be held – each on one of the four subject-areas mentioned above. In November 2001 the first of these conferences will be held, on the topic of *Knowledge, Learning and Cultural Change*.

The conference

The conference, which will take place in Groningen, will commence on Wednesday 14 November and end on Saturday 17 November 2001. Submissions for papers are hereby invited. These should be sent to the conference secretary, at the address below. Proposals for thematically coherent sessions (each of two or three papers) are also invited.

Papers may be offered on *any* area of cultural change, as this relates to Knowledge and Learning. Papers dealing centrally with one or other of the four subject-areas and three periods are particularly welcome, but speakers are free to range beyond the dates indicated. The languages of the conference are English, German and French. Each speaker at the conference will be given 30 minutes in total – this to include both paper *and* discussion. Those interested in submitting a paper should send in their title plus abstract (maximum 20 lines) *before 1 March 2001 at the latest*. Those offering papers will be informed

before 1 June as to whether their offered paper has been accepted for the conference. Word 97 for Windows 95 is the preferred format; Wordperfect is also acceptable.

When submitting a proposal for a paper, please remember to indicate in which of these subthemes your paper can best be grouped.

This particular conference will be organised on the basis of three general subthemes:

- A. **Centres of learning:** their birth and development; school-formation; their contribution to knowledge and learning; their contribution to cultural change.
- B. **Encyclopedic texts:** their development, characteristics, and functionality; their role in the capturing and disseminating of information; their contribution to cultural change.
- C. **Paradigm-shifts** in knowledge and learning; their nature and manifestation; their contribution to cultural change.

The organisers hope that this conference (the first in the series of four) will lay down a benchmark in the study of cultural change. Six distinguished scholars have agreed to appear as plenary speakers:

- A. Prof. Richard Sharpe (Oxford); Prof. Hilde de Ridder-Symoens (VU Amsterdam)
- B. Prof. Michael Twomey (Ithaca College); Prof. Bernard Stolte (Groningen)
- C. Prof. Marcia Colish (Oberlin); Prof. Floris Cohen (Twente)

Publication

A selection of papers from the conference will be published, in one or more volumes, by the firm of Peeters (Leuven). These volumes will be incorporated within the series, *Groningen Studies in Cultural Change*. Other volumes deriving from workshops connected with the Cultural change programme will also appear in this series.

Papers submitted for possible inclusion in the published volumes should reach the conference secretary *by 1 February 2002 at the latest*.

Conference fee

The registration fee for the conference is 175 Dutch guilders. Those who make this payment before 1 March 2001 pay Dfl 150,-.

Further developments in Cultural Change

As mentioned above, further international conferences will be held in the coming years, within the framework of the general Cultural Change programme:

May 2002: The Book of Nature

November 2002: Literature and Arts

May 2003: Religion (Conversion)

Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Orientalia. Oosterse studies en bibliotheken te Leuven en Louvain-la-Neuve
Brussel, 1 februari tot 31 maart 2001

Azië is een fascinerende en vaak mysterieuze wereld. Sedert vijf eeuwen zijn wetenschappers uit Leuven in de ban van de Oosterse culturen, aanvankelijk vooral van het joodse en het christelijke Nabije Oosten, en vanaf de vorige eeuw ook van de grote culturen uit het Verre Oosten.

De kennis van andere culturen begint bij de studie van de talen en de documenten waarin ze ons werden overgeleverd. In 1517 lag Erasmus aan de basis van het Drietalencollege, waar voor het eerst in de Nederlanden Hebreeuws werd gedoceerd. Veel later, in 1884, was Leuven ook de eerste universiteit in België om een leerstoel Chinees in te richten.

Doorheen de eeuwen ontstond aan de Leuvense Universiteit een unieke collectie met handschriften, zeldzame drukken en prenten van een hoogstaande verfijning. Na de vernielingen van de Eerste Wereldoorlog werden de wetenschappelijk collecties opnieuw opgebouwd. Japan deed een belangrijke schenking aan de Universiteitsbibliotheek, die werd verrijkt met collecties uit de klassieke culturen van het Nabije Oosten, van China, Tibet of Mongolië.

Deze collecties verlaten zelden of nooit de besloten oorden waarin ze worden bestudeerd: de universiteitsbibliotheken van Leuven en Louvain-la-Neuve. Voor het eerst wordt een selectie van de fraaiste en zeldzaamste stukken uit de diverse Oosterse collecties getoond aan een breder publiek.

De tentoonstelling vindt plaats in de Koninklijke Bibliotheek van België-Nassaukapel, Kunstberg - 1000 Brussel; open van maandag tot en met zaterdag van 12 tot 16.30 uur; zondag gesloten. Toegang is gratis. Rondleidingen: woensdag- en zaterdagnamiddag, 1.500 Fr. (maximum 20 personen); reservatie verplicht op tel. +32 (0)16 324144 (kantooruren); talen: Nederlands, Frans, Engels. Er wordt een catalogus, uitgegeven bij de Universitaire Pers Leuven (Nederlands, Frans); wandelgids in het Engels.

Info: K.U.Leuven Jubileumviering - Algemeen Beheer, Krakenstraat 3, 3000 Leuven, Tel +32 (0)16 324144, Fax +32 (0)16 324167, e-mail: Isabel.Penne@alum.kuleuven.ac.be; Musée de Louvain-la-Neuve, Pl. Blaise Pascal 1, 1348 Louvain-la-Neuve, Tel +32 (0)10 479191, Fax +32 (0)10 462413, e-mail: dedryver@muse.ucl.ac.be; website <http://www.orientalia.org>

(Diederik Lanoye)

Hilde de Ridder-Symoens – Anuschka De Coster

*Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
1999-2000 met aanvullingen*

*Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique
1999-2000 avec additions*

Om de inventarisatie van het lopend onderzoek up to date te houden doen we beroep op uw medewerking. Alle bibliografische referenties zijn welkom bij H. de Ridder-Symoens

*Vrije Universiteit Amsterdam

De Boelelaan 1105, NL-1081 HV Amsterdam
Tel. +31 (0)20 4446382, Fax. +31 (0)20 4446500
Email: ridderh@let.vu.nl

*Universiteit Gent

Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis
Blandijnberg 2, B-9000 Gent
Tel. +32 (0)9 2643995, Fax. +32 (0)9 2644182
Email: Hilde.Symoens@rug.ac.be

en A. De Coster

*Universiteit Gent

Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis
Blandijnberg 2, B-9000 Gent
Tel. +32 (0)9 2644040, Fax. +32 (0)9 2644182
Email: Anuschka.DeCoster@rug.ac.be

ALGEMEEN

1. Demandt, Alexander, *Stätten des Geistes : große Universitäten Europas von der Antike bis zur Gegenwart*, Köln, Böhlau, 1999.
2. Despy-Meyer, A. en Devriese, D., (ed.), *Positivismes, Philosophie, Sociologie, Histoire et Sciences, Actes du Colloque tenu à Bruxelles, 10-12 déc. 1997*, Turnhout, Brepols, 1999.
3. Gascoigne, John, *Science, Politics and Universities in Europe, 1600-1800*, Aldershot, Ashgate, 1998. Variorum Collected Studies Series
Over heel Europa, maar de focus ligt op Cambridge.
4. Poucet, Bruno, *Enseigner la philosophie: Histoire d'une discipline scolaire, 1860-1990*, Paris, PUF, 1999.

5. Reynaert, J., 'Over medische kennis in de late Middeleeuwen', *Millennium*, 13, 1999, 1, 21-30.
6. Rüegg, Walter, 'Der Humanismus und seine gesellschaftliche Bedeutung', In: Schwinges, Rainer Christoph, (ed.), *Artisten und Philosophen. Wissenschafts- und Wirkungsgeschichte einer Fakultät vom 13. bis zum 19. Jahrhundert*, Basel, Schwabe & Co., 1999, 1, 163-180.
7. Schwinges, Rainer Christoph en Studer, Barbara, (eds.), *Artisten und Philosophen. Wissenschafts- und Wirkungsgeschichte einer Fakultät vom 13. bis zum 19. Jahrhundert*, Basel, Schwab & CO AG, 1999.
8. Verger, Jacques, *Universités et institutions universitaires*, Talence, 1999, 2e.

ALGEMEEN NEDERLANDEN

9. Hugo de Vries 1848-1998, *Acta Botanica Neerlandica*, 47, 1998. (themanummer)
10. Alberts, Gerard, *Twee geesten van de wiskunde. Biografie van David van Dantzig*, Amsterdam, Stichting Mathematisch Centrum, 2000. CWI Publications Varia
 DvD was wiskundige, promotie in Groningen, dan THDelft, dan Amsterdam.
11. Alberts, Gerard en Blauwendraat, Hendrik, (red.), *Uitbeelden in wiskunde. Proceedings van het symposium Van Dantzig 2000, gehouden op 22 september 2000 ter gelegenheid van het (!) 100ste geboortedag van David van Dantzig op 23 september 2000*, Amsterdam, Stichting Mathematisch Centrum, 2000. CWI Publications Varia
12. Van Berkel, K., 'De oude en de nieuwe universiteit. Een inleiding tot de Gouden Eeuw', In: van Berkel, K., *Citaten uit het boek der natuur. Opstellen over Nederlandse wetenschapsgeschiedenis*, Amsterdam, 1998, 149-187.
13. Van Berkel, K., *Het oude Instituut en de nieuwe Akademie: Overheid en wetenschapsbeoefening omtrent het midden van de negentiende eeuw*, Amsterdam, KNAW, 2000, ISBN 9069842785.
 Context van de oprichting van Koninklijke Nederlandse Akademie der Wetenschappen in 1851.
14. Van Berkel, Klaas, Van Helden, Albert, en Palm, Lodewijk, *A history of science in the Netherlands: Survey, Themes and Reference*, Leiden/ Boston/

Köln, Brill, 1999, ISBN 90-04-10006-7.

Periode 1500-1960.

15. Blok, F. F., *Isaac Vossius and his Circle: His Life until his farewell to queen Christina of Sweden (1618-1655)*, Groningen, Egbert Forsten Publ., 2000.
16. Bos, David, 'Leren voor dominee in de 19de eeuw', *Spiegel Historiae*, 35, 2000, 207-215.
Periode 1815-1876. Over Nicolaas Beets, J.P. Hasebroek, J.J.L. ten Kate en De Schoolmeester en andere studenten theologie.
17. Courtois, L., 'L'évolutionisme', *Revue d'histoire ecclésiastique*, 2000, no. spécial du centenaire, 2.
18. Deelstra, H., 'Het 150-jaar bestaan van het diploma van apotheker in België', *Farmaceutisch Tijdschrift voor België*, 2000, 1, 25-30.
19. Dorikens, M en Dorikens-Vanpraet, L., 'La correspondance du Dr Leo Baekeland (1863-1944)', *Chimie Nouvelle*, 68, 1999, 3021-3023.
20. van Eeden, Constance, *The Scientific Family Tree of David van Dantzig*, Amsterdam, Stichting Mathematisch Centrum, 2000. CWI Publications Varia
21. Frijhoff, Willem, 'Les guides universitaires (XVI-XVIIIe siècles)', Chabaud, Gilles, (ed.), *Les guides imprimés du XVIe au XXe siècles. Villes, paysages, voyages*, Paris, 2000, 23-36.
22. Guépin, J. P., *De Drie Dichtende Broers, Grudius, Marius en Secundus in brieven, reisverslagen en gedichten*, 2 vols., Groningen, Styx, 2000.
Betreft de drie zonen van Nicolaas Everaerts of Everardi: Adriaan (Marius, +1568), Nicolaas (Grudius, +1570) en Janus Secundus (+1536). Veel gegevens over hun universitaire studies.
23. Kerkhofs, J., 'Secularisering van katholieke universiteiten?', *Onze Alma Mater*, 54, 2000, 3, 375-414.
Over de verwerking van de secularisering door Belgische en Nederlandse universiteiten vanaf de Tweede Wereldoorlog.
24. Kurgan-Van Hentenryk, Ginette, 'La féminisation du personnel académique des universités belges. Processus progressif ou stagnation?', Gubin, Eliane e.a., (ed.), *Femmes de culture et de pouvoir. Liber Amicorum Andrée Despy-Meyer*, Bruxelles, ULB, 2000, 293-316. *Sextant*, 13-14
25. de Landtsheer, Jeanine, 'Three overlooked letters, 1577-1604, from the correspondence of Justus Lipsius (1547-1606)', *LIAS*, 26, 1999, 2, 143-155.
Brief van Matthias Hovius (+1620), aartsbisschop van Mechelen aan

- J.L. van 1604, van Hieronymus Berchemius (+1597), jurist (had gestudeerd te Leuven) aan J.L. van 1577 en een brief van J.L. aan H.B. van 1577.
26. de Lange, J. J., e.a., (eds.), *Maar het kan nog beter. Vijftig jaar Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie 1948-1998. Een vervolg op Van aether naar beter. Veertig jaar Vereniging voor Anesthesiologie.*, Maarssen, 1998.
Bevat o.a. G.A. Schurink, 'Afscheid van kroondocenten; een nieuwe generatie docenten', pp. 22-36 en R. Stienstra, 'De Opleiding', pp. 79-84
 27. Laureys, Marc, (ed.), *The World of Justus Lipsius: A Contribution towards His Intellectual Biography*, Brussel - Rome, Belgisch Historisch Instituut, 1998, ISBN 90 74461 26 3.
 28. Maas, A., 'Over zwoegers en zeloten. J.D. van der Waals en veranderingen in het studentenleven, 1877-1900', *Gewina*, 22, 1999, 2, 65-82.
 29. Padmos, Tineke en Vanpaemel, Geert, *De Geleerde Wereld van Keizer Karel: Catalogus tentoonstelling Wereldwijd: Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven, Leuven University Press, 2000. Symbolae Facultatis Litterarum Lovaniensis, Series B, 19
 30. Papy, Jan, (ed.), *Iusti Lipsi epistolae, Pars XIII: 1600*, Brussel, Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten, 2000.
Bevat onder meer de bekende autobiografische brief van Lipsius, modelbrieven voor zijn leerlingen (Lof van de hond, Lof van het paard) en een brief aan een leerling over het lezen van geschiedenis. De delen IV, VIII tot XII en XIV tot XIX wachten nog op publicatie.
 31. Postma, Folkert, *Viglius van Aytta. De jaren met Granvelle (1549-1564)*, Zutphen, Walburg Pers, 2000(?).
 32. Praet, Patrick, 'Succesvolle Okegemnaars aan de universiteit', *Mededelingen Heemkring Okegem*, 24, 1999, 3-4, 52-58.
 33. Spoelder, J., *Prijsboeken op de Latijnse school. Een studie naar het verschijnen prijsuitreiking en prijsboek op de Latijnse scholen in de Noordelijke Nederlanden, ca. 1585-1876, met een repertorium van wapenstempels*, Amsterdam & Maarssen, APA-Holland Universiteits Pers, 2000.
 34. Tavernier, Dirk, 'Les derniers travaux de Frédéric Swarts et leur influence encore méconnue sur la recherche chimique belge', *Chimie*

Nouvelle, 68, 1999, 3028-3032.

35. ter Laak, J., *Brave rebellen. Herinneringen aan de eerste studentenopstand in Nederland (1961)*, Valkhof Pers, 1999, ISBN 90 5625 082 5.
36. Theunissen, Bert, 'Nut en nog eens nut'. *Wetenschapsbeelden van Nederlandse natuuronderzoekers 1800-1900*, Hilversum, Verloren, 2000.
Zie in het bijzonder hfst. 1: Nut en genoeg: Van Swinden, het instituut en de universiteiten
37. Tyssens, J., *Om de schone ziel van 't Kind ... Het onderwijsconflict als breuklijn in de Belgische politiek*, Gent, 1998. Bijdragen Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, 15
Overzicht van de levensbeschouwelijke breuklijn in de Belgische politiek als kader van de schoolstrijd van het einde van het Ancien Regime tot aan het schoolpact.
38. Vannoppen, Henri, 'De Brusselse tak van de familie van Hamme of de leefwereld van Vesalius, van de heilige Franciscus de Roye, martelaar van Gorcum, en van de Brusselse Burgemeester Guillaume van Hamme', *Vlaamse Stam*, 36, 2000, 5, 208-216.
Zie pp. 211-212: genealogie van de families van Wesele (artsen) en van Hamme (Andreas Vesalius was gehuwd met Anna van Hamme)
39. Vanpaemel, Geert, '«Laissons aux hommes les recherches savantes». Les femmes dans l'histoire des sciences (19e s.)', In: Gubin, Eliane e.a., (éd.), *Femmes de culture et de pouvoir. Liber Amicorum Andrée Despy-Meyer*, Bruxelles, ULB, 2000, 179-188. Sextant, 13-14
40. Vanpaemel, Geert en Padmos, Tineke, (editors), *Wereldwijs: Wetenschappers rond Keizer Karel*, Leuven, Davidsfonds, 2000.
41. Vermeulen, Caroline, *Le Collège d'Europe à l'ère des pionniers (1950-1960)*, Bruxelles/ Bern/ Berlin/ Frankfurt a M./ New York/ Wien, 2000, ISBN 90 5201 906 1. Euroclio. Etudes et documents, 17
42. Vervaet, A., Comhaire, A. en Messens, E., 'Le Professeur Arend J. Rutgers (1903-1998)', *Chimie Nouvelle*, 68, 1999, 3024-3027.
43. Vleeschouwers, Cyriel, 'Archivistes et professeurs: le débat sur les méthodes d'édition en Belgique autour de 1830', In: Blockmans, Wim, Boone, Marc en de Hemptinne, Thérèse, (eds.), *Secretum Scriptorum. Liber alumnorum Walter Prevenier*, Leuven, Garant, 1999, 165-180.
44. Witte, Els, De Groof, Jan, en Tyssens, Jeffrey, (red.), *Het schoolpact van 1958. Ontstaan, grondlijnen en toepassingen van een Belgisch compromis -*

Le pacte scolaire de 1958. Origines, principes et application d'un compromis belge, Leuven/Brussel, Garant/VUBPRESS, 1999.

Zie ook 100, 150

AMSTERDAM

45. De Bruijn, J., *Helpende handen. VU-plan 1937 en Vrouwen VU-hulp in de jaren 1932-1997*, Zoetermeer, Meinema, 1999, ISBN 90-211-3780-1. Historische Reeks VU
Bespreking in Nieuwsbrief 5, 1999, 2, 47-48.
46. Harinck, George, 'Calvinism Isn't the Only Truth. Herman Bavinck's Impressions of the USA', In: Wagenaar, Larry J. en Swierenga, Robert P., *The Sesquicentennial of Dutch Immigration: 150 Years of Ethnic Heritage. Proceedings of the 11th Biennial Conference of the Association for the Advancement of Dutch American Studies, Hope College, Holland, Michigan (June 12 and 13, 1997)*, 1997(?), 151-160.
H. Bavinck (1854-1921) was hoogleraar dogmatiek aan de Theologische School te Kampen (1882-1902) en aan de Vrije Universiteit te Amsterdam (1902-1921).
47. Harinck, George, (bezorgd en toegelicht door), *H. Bavinck, Mijne reis naar Amerika*, Barneveld, 1998.
Publicatie van de twee volgende artikels van dezelfde auteur.
48. Harinck, George, 'Herman Bavinck, 'Mijne reis naar Amerika' (1892)', *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, 20, 1997, 47, 36-52.
49. Harinck, George, 'Herman Bavincks indrukken van Amerika anno 1892', *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, 20, 1997, 47, 23-35.
50. Harinck, George en Valk-Le Cointre, Thea, (red.), *Jeugdbrieven van H.J. Pos (1917-1927)*, Ten Have, 2000(?), ISBN 902595149x.
H.J.P. was student aan de VU Amsterdam van 1915-1921 en hoogleraar algemene taalwetenschappen vanaf 1924. De brieven over het studentenleven zijn gericht aan theoloog Wim Le Cointre.
51. Heesakkers, C. L. en Visser, P., (vertaald door en ingeleid door), *'De alleronaangenaamste arbeid uit welke de ziel weinig voedsel trekt.'* *De Praefatio van Mr. H.C. Cras tot zijn Catalogus Bibliothecae Publicae Amstelodamensis*, Amsterdam, Vossiuspers, AUP, 2000.

Cras was hoogleraar in de rechten aan het Atheneum Illustre en bibliothecaris.

52. Knegtmans, P. J. en Kox, A. J., (red.), *Tot nut en eer van de stad. Wetenschappelijk onderzoek aan de universiteit van Amsterdam*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 2000(?).
 53. Knegtmans, Peter Jan, 'De stad van geleerdheid : hoger onderwijs en wetenschap', In: Bakker, Martha e.a., (red.), *Amsterdam in de tweede Gouden Eeuw*, 2000, 350-377; 423-424.
Periode: 1876-1960
 54. Rademaker, C. S. M., *Leven en werk van Gerardus Johannes Vossius (1577-1649)*, Hilversum, Verloren, 1999, ISBN 90-6550-058-8.
Zie vorige Nieuwsbrief. G.J. Vossius was hoogleraar te Leiden (1622-1631) en grondlegger en eerste hoogleraar van het Athenaeum Illustre te Amsterdam.
 55. Vermeulen, Corinna, 'Convenimus in praecipuis. The letters, 1648-1657, by Etienne de Courcelles (1586-1659) to Lambertus van Velthuysen', *LIAS*, 26, 1999, 2, 157-185.
Publicatie van de correspondentie tussen EdC, professor theologie aan het Remonstrantenseminarie te Amsterdam, en LvV, student filosofie te Utrecht en nadien student geneeskunde te Leiden en te Utrecht. Belangrijkste thema's van hun filosofische discussies waren gewetensvrijheid en religieuze tolerantie.
 56. Wingens, Marc, (red.), *Vooralsnog zonder titel. VU-studenten in het jaar 2000*, Zoetermeer, Meinema, 2000. Historische reeks VU, 2
- Zie ook 10, 11, 20, 97

BRUSSEL-BRUXELLES

57. Bastiaensen, J., 'Kalmthout en de vader van de Atlasraket', *Calmpthoutania*, 52, 2000, 1, 22-32.
Karel Jan Bossaert (1904-1975) volgde ingenieursstudies aan de ULB en vertrok met een studiebeurs van de American Educational Foundation naar het Institute of Technology te Boston.
58. Beyers, Leen, 'Rasdenken tussen geneeskunde en natuurwetenschap: Emile Houzé en de Société d'anthropologie de Bruxelles (1882-1921)', *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 114, 1999, 1, 481-505.

E.H. was hoogleraar in de anthropologie aan de ULB

59. Scheelings, Frank, 'Les étudiantes dans les cercles estudiantins de la VUB', In: Gubin, Eliane e.a., (éd.), *Femmes de culture et de pouvoir. Liber Amicorum Andrée Despy-Meyer*, Bruxelles, ULB, 2000, 337-350. Sextant, 13-14
60. Sirjacobs, Isabelle, 'Des étudiantes dans la ville', In: Gubin, Eliane e.a., (éd.), *Femmes de culture et de pouvoir. Liber Amicorum Andrée Despy-Meyer*, Bruxelles, ULB, 2000, 317-336. Sextant, 13-14

DELFT

61. De Wilde, Inge, (Bezorgd en van een inleiding voorzien door), *Een sterke geest van vrijheid'. Brieven van de student J.W. Albarda aan G. Nolet-Adama en F.M. Wibaut*, Amsterdam, Stichting beheer IISG, 2000.
SDAP-politicus J.W. Albarda (1877-1957) studeerde aan de Polytechnische School te Delft (1895-1903). De brieven belichten de discussies over het opkomend socialisme gevoerd rond 1900 aan de universiteit van Delft.

Zie ook 10, 11, 20

FRANEKER

62. Van Asselt, W. J., *Johannes Coccejus. Portret van een zeventiende-eeuwse theoloog op oude en nieuwe wegen*, Heerenveen, J.J. Groen en zoon, 1997.
J.C. (1603-1669) was hoogleraar oosterse talen en theologie te Bremen, Franeker en Leiden.
63. Postma, Ferenc, 'Franekei akadémiai nyomtatványok nyomában. Három romániai tanulmányut élményei (1991-1993)', *Könyv és Könyvtár*, 20, 1998, 113-133.
Met een Engelse samenvatting (p.133): 'On the track of printed papers from the Franeker University. An account of three study trips to Romania (1991-1993)'.

GENT

64. Creve, Wies, 'De studentenbeweging te Wachtebeke van 1923 tot 1940', *Jaarboek van de heemkundige kring "Oud Wachtebeke"*, 32, 1999, 91-217.
De lokale studentenkring werd opgericht in het kader van de

vernederlandsing van de Gentse Universiteit.

65. Devriese, P. P., 'De Gentse hoogleraar Emile van Ermengem en de ontdekking van botuline', *Ghendtsche Tydinghen*, 29, 2000, 1, 2-7.
(1851-1932) E v E doctoreerde in de geneeskunde te Leuven en was vanaf 1888 hoogleraar microbiologie te Gent.
66. Evrard, A. K., 'De Gentse Vrije Cursus Geschiedenis der Geneeskunde', *Ghendtsche Tydinghen*, 28, 1999, 2, 93-94.
67. Kluyskens, P., 'Adolphe Quetelet', *Ghendtsche Tydinghen*, 28, 1999, 3, 136-146.
A.Q. (1796-1874)
68. Lepoivre, J. Arsène, 'La chimie organique à l'Université de Gand (1935-1965)', *Chimie Nouvelle*, 68, 1999, 3032-3034.
69. Simon-Van der Meersch, Anne-Marie, 'La carrière des femmes à l'Université de Gand. Un plafond de verre?', In: Gubin, Eliane e.a., (éd.), *Femmes de culture et de pouvoir. Liber Amicorum Andrée Despy-Meyer*, Bruxelles, ULB, 2000, 271-293. Sextant, 13-14
70. Sonck, Koen, 'Studentenoproer van 1882', *Gent Universiteit*, 14, 1999, 4, 21.
Over een rel m.b.t. de eerste vrouwelijke studente Sidonie Verhelst.
71. Verhulst, Adriaan, 'Henri Pirenne, de 'Revue Belge de Philologie et d'Histoire' en de Universiteit van Gent', *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis-Revue Belge de Philologie et d'Histoire*, 76, 1998, 4, 871-874.
72. Verhulst, Adriaan, *Zoon van een "foute" Vlaming*, Kapellen, Pelckmans, 2000.
Memoires van A.V. (geb. 1929), prof. geschiedenis, met slechts enkele gegevens over de universitaire carrière.
73. Van Werveke, Hans, *Herinneringen uit kinderjaren en jeugd*, Gent, Liberaal Archief, 2000.
Memoires tussen 1916 en 1924 van H.v.W. (1898-1974), prof. geschiedenis in de faculteit Letteren en Wijsbegeerte en Rechtsgeleerdheid van 1924 tot 1966.

GRONINGEN

74. Bemmer, J., (red.), *Eric Bleumink op de huid gezeten: opstellen aangeboden aan Eric Bleumink door het College van Decanen ter gelegenheid van zijn*

afscheid als voorzitter van het College van Bestuur van de Rijksuniversiteit Groningen op 24 mei 2000, Groningen, 2000.

75. Ensink, Jaap, 'Academiae, Ecclesia, Civitas: over academische rouwberichten, hun levens en maatschappijbeschouwing (Groningen 1615-1798)', In: von Martels, Zweder, Steenackers, Piet en Vanderjagt, Arjo, (red.), *Labor et mora. Opstellen voor Fokke Akkerman ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag*, Leende, 2000, 161-172.
76. Hekker, Brigitte, *Toga's, een academische traditie. De oorsprong en ontwikkeling van de toga aan de Rijksuniversiteit Groningen*, Groningen, 2000.
77. Sierksma, Gerard en Sierksma, Wybe, 'The Great Leap to the Infinitely Small. Johann Bernoulli: Mathematician and Philosopher', *Annals of Science*, 56, 1999, 433-449.
Over J.B.'s periode te Groningen (1695-1705) en zijn discussie met Leibniz.
78. Steensma, Frank, 'The City Authority and Students Living in Groningen', In: *Town and University. A Dynamic Symbiosis (Coimbra Group-Seminar, Leuven & Louvain-la-Neuve, 2-4 February 2000)*, Leuven, K.U.Leuven International Relations Office, 2000, 63-68.

Zie ook 10, 11, 20

KAMPEN

79. Harinck, George, 'De Afscheiding van 1834 als referentiekader. H. Bouwman en de gereformeerde kerkgeschiedschrijving inzake Nederland en de Verenigde Staten in de negentiende eeuw', *Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis na 1800*, 1999, 23-38.
H. Bouwman (1863-1933) was hoogleraar kerkgeschiedenis aan de Theologische Hogeschool te Kampen (1903-1933); dit artikel handelt over zijn geschiedschrijving.
80. Harinck, George, (ed.), *Leven en werk van prof. dr. Seakle Greijdanus*, Barneveld, 1998.
Greijdanus (1871-1948) was hoogleraar Nieuwe Testament aan de Theologische Hogeschool te Kampen (1917-1948); artikelen over o.m. zijn exegetisch werk, zijn reis naar de Verenigde Staten, zijn houding jegens de bijbelvertaling van 1951, zijn bibliotheek, zijn kerkrechtelijke en dogmatische opvattingen, zijn relatie met

Friesland.

81. Harinck, George, 'Prof. dr. S. Greijdanus en het wetenschappelijk karakter van de Kamper opleiding', *De Reformatie*, 73, 1998, 26, 1002-1004.

Zie ook 46, 47, 48, 49, 97

LEIDEN

82. *Inventaris van het archief van de Disputorenrraad 1967-1977*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 384
83. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Geneeskunde van de Rijksuniversiteit Leiden 1847-1958 (1965)*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 374
84. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Godgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Leiden 1815-1968*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 370
85. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte van de Rijksuniversiteit Leiden 1856-1952*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 372
86. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Leiden 1948-1984*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 373
87. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Leiden 1773-1979*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 371
Volgens het Repertorium voor de geschiedenis van Nederland gaat het om de periode 1835-1955
88. *Inventaris van het archief van de Faculteit der Wis- en Natuurkunde van de Rijksuniversiteit Leiden 1835-1955*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 375
89. *Inventaris van het archief van de Leidse Studenten Federatie 1970-1974*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 385
90. *Inventaris van het archief van de Studenteninschrijvingen van de Rijksuniversiteit Leiden 1877-1976*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 378
91. *Inventaris van het archief van de Verenigde Faculteiten der*

- Rechtsgeleerdheid en der Letteren en Wijsbegeerte van de Rijksuniversiteit Leiden 1883-1958*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 376
92. *Inventaris van het archief van het Bureau College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Leiden 1830-1953*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 368
Volgens het repertorium voor de geschiedenis van Nederland gaat het om de periode 1875-1972.
93. *Inventaris van het archief van het Kabinet van het College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Leiden 1930-1953*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 369
94. *Inventaris van het archief van instellingen nauw verbonden met de Rijksuniversiteit Leiden 1828-1994*, Winschoten, Centrale Archief Selectiedienst, 2000. CAS-inventaris, 377
95. De Clerq, P., *At the Sign of the Oriental Lamp: The Musschenbroeck workshop in Leiden, 1660-1750*, Rotterdam, Erasmus Publishing, 1997.
Het instrumentenatelier had relaties met de Leidse universiteit.
96. Enenkel, Karl en Heesakkers, Chris, (eds.), *Lipsius in Leiden. Studies in the life and works of a great humanist on the occasion of his 450th anniversary*, Voorthuizen, Florivallis, 1997.
Over de relatie van J.L. met de Leidse universiteit.
97. Harinck, George en de Bruijn, J., *Een Leidse vriendschap. De briefwisseling tussen Herman Bavinck en Christiaan Snouck Hurgronje, 1875-1921*, Baarn, 1999.
98. Heesakkers, Chris L., (met inleiding, transcriptie, vertaling en toelichting door), *Een netwerk aan de basis van de Leidse Universiteit. Het album amicorum van Janus Dousa. Facsimile-uitgave van hs. Leiden UB, BPL 1406*, 2 vols., Leiden, Jongbloed, 2000, ISBN 90-700062-26-7.
Bestrijkt de jaren 1563-1597.
99. Huussen, A. H. en Wes-Patoir, C., 'Hoe een ambitieuze predikant te Smirna professor te Leiden werd. Brieven van ds. Johannes Heyman en Gisbert Cuper, 1699-1710', *Holland*, 31, 1999, 87-100.
100. Jorink, Eric, *Wetenschap en wereldbeeld in de Gouden Eeuw*, Hilversum, Verloren, 1999, ISBN 90-6556-166-5.
Over geleerden aan de medische faculteit te Leiden. Natuuronderzoek tussen 1570 en 1730 en de invloed van Nederlandse wetenschap in

Europa.

101. Otterspeer, W. en de Jonge, H. J., (red.), *Altijd een vonk of twee. De Universiteit Leiden van 1975 tot 2000*, Leiden, Universitaire Pers Leiden, 2000, ISBN 90-71220-10-9.
102. Otterspeer, Willem, *Groepsportret met Dame. I. Het bolwerk van de vrijheid. De Leidse universiteit, 1575-1672*. Amsterdam, Bert Bakker, 2000, ISBN 90-351-2240-2.
103. Penson, Thomas, 'Het theatrum anatomicum, Leiden, 21 juli 1687 (o.s.)', van Stipriaan, René, *Ooggetuigen van de Gouden Eeuw in meer dan honderd reportages*, Amsterdam, Prometheus, 2000, 259-261.
104. Vermij, Rienk, 'Johannes Lulofs als vertegenwoordiger van het Newtonianisme in de Republiek', *Gewina*, 22, 1999, 3, 136-150.
J.L. (1711-1768) was hoogleraar te Leiden
105. Visser, A. S. Q., Hoftijzer P., en Wersetrweel, B., *Emblem books in Leiden: A catalogue of the collections of Leiden university library, the 'Maatschappij der Nederlandse Letterkunde' and Bibliotheca Thysiana*, s.l., Primavera, 1999.

Zie ook 54, 55, 62, 134

LEUVEN & LOUVAIN-LA-NEUVE

106. 'Het imaginaire museum van de Universiteitsbibliotheek', *Ex officina*, 13, 2000, 1, 1-20. Over de *lieux de mémoire*. Met bijdragen van Jo Tollebeek, Mark Derez, Jan Roegiers, Dirk van Eldere, Marnix Beyen, Chris Coppens, Tom Verschaffel.
107. Aubert, R., 'La Revue d'Histoire ecclésiastique de 1952 à 1990', *Revue d'Histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 523-538.
108. Courtois, L., 'Alfred Cauchie et Paulin Ladeuze et les débuts de la Revue d'histoire ecclésiastique: les premières années d'une revue catholique progressiste (1900-1922)', *Revue d'histoire ecclésiastique*, 2000, no. spécial du centenaire 1.
109. Courtois L., 'Paulin Ladeuze (1870-1940) et les débuts de la Revue d'Histoire ecclésiastique (1900-1909)', *Revue d'Histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 430-482.
110. Courtois, L., *Paulin Ladeuze (1870-1940): Jeunesse et formation (1887-1898) Vie et pensée d'un exégète catholique au temps du modernisme (1898-1914)*,

Louvain-la-Neuve, 2000, doctoraatsthesis. Université Catholique de Louvain. Recueil de travaux d'histoire et de philologie, 7e sér.

P.L. was professor aan de theologische faculteit van de Universiteit van Leuven (1898-1909) en rector (1909-) van dezelfde universiteit.

111. Delsaerd, P., 'Distributie en consumptie van boeken in de zeventiende eeuw. De boekhouding van de Leuvense boekverkoper Georgius Lipsius (1608-1682)', *Bijdragen tot de Geschiedenis*, 81, 1998, 1-3, 145-160.
G.L. was gezworen "librarius" van de universiteit van Leuven en pedel van de theologische faculteit.
112. Delsaerd, Pierre, 'Libri Liberti. De bibliotheek van Libertus Fromondus (1587-1653)', *Jaarboek voor Nederlandse Geschiedenis*, 1998, 5, 27-43.
L.F. was docent retorica en filosofie (1609-1628) en vanaf 1637 *professor ordinarius* aan de theologische faculteit.
113. Derez, Marc, 'Walking with Dogs: A panoramic View on Leuven and Heverlee', In: *Town and University. A Dynamic Symbiosis (Coimbra Group-Seminar, Leuven & Louvain-la-Neuve, 2-4 February 2000)*, Leuven, K.U.Leuven International Relations Office, 2000, 5-14.
114. Diu, Isabelle, 'Érasme, du langage aux langues: à l'origine de la fondation des collèges trilingues', In: de Courcelles, Dominique, (ed.), *Fonder les SAVOIRS, fonder les POUVOIRS, XVe-XVIIe siècles*, Paris, École des Chartes, 2000, 5-16. Études et rencontres de l'École des chartes, 6
115. Gaviglio, Catherine, 'Charles de Spoelberch de Lovenjoul (1836-1907), un collectionneur et ses libraires', In: *Positions des Thèses soutenues par les élèves de la promotion de 1999*, Paris, Ecole de Chartes, 1999, 217-224.
Een deel van zijn collectie bevindt zich in Leuven en archieven in Louvain-la-Neuve.
116. Godding, Philippe, 'Wilhelmi Bont Lovaniensis De redditibus perpetuis et ad vitam (1451)', *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 68, 2000, 3, 257-267.
Willem de Coster alias Bont was prof. in de rechten te Leuven, 1438-1454.
117. Hallyn, Fernand, 'Un exemplaire du *De Revolutionibus* de Copernic, annoté par Gemma Frisius', *Neolatinisten Nieuwsbrief*, 2000, 12, 16-24.
118. Van Houdt, Toon, *Leonardus Lessius over lening, intrest en woeker: De iustitia et iure, lib.2, cap.20. Editie, vertaling en commentaar*, Brussel, Paleis der Academiën, 1998.
L.L. was docent te Leuven.

119. Huys, P., 'De stamboom van Jan Sophie, alias de Duwere en de studiebeurzenstichting (1688) door diens afstammeling Philippus van Beringhen', *Vlaamse Stam*, 36, 2000, 7-8, 293-294.
Studiebeurzen in theologie en filosofie in het Paus- en het Castrocollege te Leuven.
120. Van Laere, J., 'Thomas Montanus, auteur van het pesttractaat "Qualitas Loimodea sive pestis Brugana": enkele biografische gegevens', *De pest in de Nederlanden: medisch historische beschouwingen 650 jaar na de Zwarte Dood*, Brussel, Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België, 1999. Dissertationes - Series Historica, 7
Thomas van de Berghe (1617-1685) studeerde aan de universiteit van Leuven en was geneesheer-pensionaris van Brugge.
121. Nelissen, Marc, Van Mingoot, Erik, en Roegiers, Jan, *De stichtingsbul van de Leuvense Universiteit 1425-1914*, Leuven, Leuven University Press, 2000.
122. Papy, Jan, 'Justus Lipsius' geschiedenis van Leuven en haar universiteit', *Onze Alma Mater*, 54, 2000, 3, 356-374.
123. Papy, Jan, *Lipsius Justus: Leuven. Beschrijving van de stad en haar universiteit*, Leuven, Leuven University Press, 2000.
Latijnse tekst met inleiding, vertaling en aantekeningen door Jan Papy
124. Rémy, Jean, 'The Relationship between Town, University and Regional Development: The Case of Louvain-la-Neuve', In: *Town and University. A Dynamic Symbiosis (Coimbra Group-Seminar, Leuven & Louvain-la-Neuve, 2-4 February 2000)*, Leuven, K.U.Leuven International Relations Office, 2000, 47-54.
125. Roegiers, J., 'Albert De Meyer (1887-1952): historien du jansénisme et deuxième directeur de la Revue d'Histoire ecclésiastique', *Revue d'Histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 494-522.
126. Soetens C., 'La reprise de la RHE après la Première Guerre mondiale. L'ultime message du fondateur', *Revue d'histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 483-493.
127. Van Stiphout, M. A. H. P., 'Van de paus of de koning? Zeger-Bernhard van Espen en het appel comme d'abus', *Pro Memorie*, 1999, 1, 100-114.
Van Espen (1646-1728) was hoogleraar kanoniek recht te Leuven.
128. Tollebeek, J., 'New periodicals for new ideas. On the birth of the Revue

d'Histoire ecclésiastique', *Revue d'histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 391-429.

129. Vanpaemel, Geert, 'Oude wijsheid, nieuwe wetenschap. De wereld van geleerden, ingenieurs, kunstenaars en humanisten', *Wereldwijs*, 7, 2000, 11-22.

Bespreekt situatie aan de Leuvense universiteit.

130. 'De Leuvense professor Barlandus verzamelt moppen', In: Verberckmoes, Johan, *Schertsen, schimpen en schateren. Geschiedenis van het lachen in de Zuidelijke Nederlanden*, Nijmegen, SUN, 1998. Memoria, cultuur-en mentaliteitshistorische studies over de Nederlanden

Adriaan van Baerland (1486-1538)

131. Verweij, Michiel, 'The *Liber congregationis maioratus Silveducensis*: A Register of a 17th-Century Leuven Student Fraternity', 'In': Sacré, Dirk en Tournoy, Gilbert, (ed.), *Myricae. Essays on Neo-Latin Literature in memory of Jozef Ijsewijn*, Leuven, Leuven University Press, 2000, 591-616. *Humanistica Lovaniensia*, Supplementa XVI
132. De Vriendt, F. en Trigalet, M., 'Un siècle de recherches hagiographiques: un parcours à travers la Revue d'Histoire ecclésiastique', *Revue d'Histoire ecclésiastique*, 95, 2000, 2, 539-561.
133. Weemaes, Richard, *Overleven in de kering: Eximius van de Velde (1743-1823)*, Beveren, Hertogelijke Heemkundige Kring Het Land van Beveren, 1998.

Leuvens theoloog.

Zie ook 65, 141, 149

NIJMEGEN

134. Van Dijk, Rudolf Th. M. O. Carm., 'Titus Brandsma en de bestemming van de *Bibliotheca Neerlandica Manuscripta* van Willem de Vreese (vervolg)', *Ons Geestelijk Erf*, 73, 1999, 1, 40-72.
Schenking van bibliotheek van Willem de Vreese (1869-1938) aan de Universiteitsbibliotheek Nijmegen (conflict met Universiteit Leiden die hoopte de bibliotheek te verkrijgen).
135. Van Meerkerk, Edwin, 'The right use of reason. The only philosophical thesis at the former University of Nijmegen', *LIAS*, 26, 1999, 1, 77-102.

ROTTERDAM

136. *De pedel geboekstaafd*, Rotterdam, Erasmusuniversiteit, z.d.
Over de Rotterdamse pedel in verleden en heden [1998]

UTRECHT

137. Van Dijk, Marcel, Frederik Carl Gerretson (1884-1958). Tussen Vrijheid en Gezag. Een studie naar de maatschappijkritiek van prof. dr. F.C. Gerretson, *Utrechtse Historische Cahiers*, 20, 1999, 2.
F.C.G. was hoogleraar te Utrecht
138. Van den Dool, Wouter, 'Sol Iustitiae Illustra Nos: De Rijksuniversiteit Utrecht tijdens de bezetting', *Aanzet*, 16, 1999, 2, 17-36.
139. Le Laboureur, Jean, 'Anna Maria van Schurman, *Utrecht, 26 december 1645*', Van Stipriaan, René, *Ooggetuigen van de Gouden Eeuw in meer dan honderd reportages*, Amsterdam, Prometheus, 2000, 188-189.

Zie ook 55, 151

INTERNATIONAAL

140. Bataillou, Marcel, *Erasme et l'Espagne: Recherches sur l'histoire spirituelle du XVIe siècle*, Genève, Droz, 1998. (1°, 1937)
141. Boute, Bruno, 'Humanists in the Corridors of Power. An unedited Letter, 22 February 1525, of Albertus Pighius', *LIAS*, 26, 1999, 1, 3-16.
A.P. (ca. 1490- 1542) studeerde artes en theologie te Leuven.
Kamerheer (cubicularius secretus) van Adrianus VI en Clemens VII in de periode 1522-1535.
142. Braet, Marnik, 'Dokter Joannes Slock en zijn nageslacht', *Oud Ruysselede*, 2000, 2, 51-81.
J.S. (1772-1846) had het licentiaatsdiploma in de geneeskunde aan de universiteit van Keulen behaald. Nadien vestigde hij zich als arts in Ruiselede.
143. Delcroix, Kris en Van Houdt, Toon, 'Botany, Patronage, and Community in early Eighteenth-Century Holland. The Correspondence, 1735-1738, between Carolus Linnaeus and Johannes Bartsch', *LIAS*, 26, 1999, 2, 233-283.
Periode van Linnaeus' verblijf in Nederland, waarin hij een doctoraat

aan de universiteit van Harderwijk behaalde.

144. Forrez, René, 'Viglius' colleges over de Digestentitel *De rebus creditis* te Ingolstadt, 1537-1538', *Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis*, 67, 1999, 3-4, 327-348.
145. Harinck, George, "Give us an American Abraham Kuyper". Dutch Calvinist Reformed Responses to the Founding of Westminster Theological Seminary in Philadelphia", *Calvin Theological Journal*, 23, 1998, 2, 299-319.
146. Harinck, George, 'A Triumphal Procession? The Reception of Kuyper in the USA (1900-1940)', In: van der Kooi, Cornelis en de Bruijn, Jan, (ed.), *Kuyper reconsidered. Aspects of his life and work*, s.l., s.d., 273-282.
Over Abraham Kuyper en zijn Stone Lectures over het calvinisme, gehouden aan Princeton Theological Seminary in 1898
147. Hellwig, Fritz, 'Gerhard Mercator und das Herzogtum Lothringen', *Jahrbuch für westdeutsche Landesgeschichte*, 25, 1999, 219-254.
148. Lenders, Piet, 'Limburgse chirurgiestudenten te Parijs in 1750-1789', *Het Oude Land van Loon*, 79, 2000, 2, 97-107.
149. Papy, Jan, 'The Scottish Doctor William Barclay, his *Album Amicorum*, and his correspondence with Justus Lipsius', In: Sacré, Dirk en Tournoy, Gilbert, (ed.), *Myrica. Essays on Neo-Latin Literature in memory of Jozef Ijsewijn*, Leuven, Leuven University Press, 2000, 333-396. Humanistica Lovaniensia, Supplementa XVI
W.B. had in Leuven bij J.L. gestudeerd.
150. Paravicini, W., (ed.), *Europäische Reiseberichte des späten Mittelalters. Eine analytische Bibliographie. Teil 3. Niederländische Reiseberichte (nach Vorarbeiten von Detlev Kraack, bearbeitet von Jan Hirschbiegel)*, Frankfurt am Main, 2000. Kieler Werkstücke. Reihe D, 14
Een studiereis: nr 39 Jan Everaerts 1533/1534.
151. Pollmann, Judith, *Een andere weg naar God. De reformatie van Arnoldus Buchelius (1565-1641)*, Amsterdam, Bert Bakker, 2000.
Veel informatie over zijn studies in het buitenland.
152. Postma, Ferenc, 'Campegius Vitringa profesor (1659-1722) testimoniumai magyar diákok számára', *Könyv és Könyvtár*, 20, 1998, 151-161.
Met een Engelse samenvatting (p.161): 'The testimonies of professor Campegius Vitringa (1659-1722) for the Hungarian students

Stephanus Ványai (1714) and Gregorius Szomoló Nagymihályi (1718)'

153. Postma, Ferenc, 'Die Bibliotheken im heutigen Siebenbürgen/ Rumänien - Eine Schatzkammer für die europäische, bzw. niederländische Buchgeschichte und Buchforschung', 'In': Visser, A., (ed.), *In Search of the Republic of Letters. Intellectual Relations between Hungary and the Netherlands, 1500-1800*, Wassenaar, Netherlands Institute for Advanced Study, 1999, 83-91.
Bevat een bibliografie (1990-1998), pp. 89-91.
154. De Ridder-Symoens, Hilde, 'Wetenschappers trekken de wereld in: Geleerde reizigers en verzamelaars', *Wereldwijd*, 2000, 7, 53-63.
155. Schrijvers, Piet, *Rome-Athene-Jeruzalem. Leven en werk van Prof. dr. David Cohen*, Historische Uitgeverij, 2000.
D.C. 1882-1967. Classicus, historicus, zionist.
156. Sottili, Agostino, 'Eine Postille zum artistischen Curriculum der italienischen Universitäten im Vergleich zur mitteleuropäischen Artistenfakultät. Kommentar aus italienischer Sicht zu Teil I', In: Schwinges, Rainer Christoph, (ed.), *Artisten und Philosophen. Wissenschafts- und Wirkungsgeschichte einer Fakultät vom 13. bis zum 19. Jahrhundert*, Basel, Schwabe & Co., 1999, 1, 405-459.
Bevat vele namen van studenten en gepromoveerden uit de Nederlanden.
157. Van Strien, K., *Touring the Low Countries: Accounts of British Travellers, 1660-1720*, Amsterdam, 1998.
De Nederlanden als deel van de Grand Tour voor Britten.
158. Traver, A. G., 'Foreign Scholars at Paris in the Early Fourteenth Century: The Crisis of 1313', *History of Universities*, 15, 1997-1999, 47-.
- Zie ook 15, 46, 47, 48, 49, 57, 62, 63, 79, 80

Ledenlijsten Listes des membres

Lijst leden Studium generale

Nieuwe leden

Bertrams, Kenneth

Dienstadres: Faculté Philosophie et Lettres, Section Histoire, 50, avenue F.D. Roosevelt, 1050 Bruxelles, tel +32 (0)2 6503803, e-mail: kbertram@ulb.ac.be

Huisadres: 188, avenue de la Couronne, 1050 Bruxelles, tel. +32 (0)2 6442887

Coster, Anuschka De

Dienstadres: Universiteit Gent, Vakgroep Middeleeuwse Geschiedenis, Blandijnberg 2, 9000 Gent, +32 (0)9 2644040, fax. +32 (0)9 2644182, e-mail Anuschka.DeCoster@rug.ac.be

Huisadres: Varendrieskouter 47, 9031 Drongen, +32 (0)9 2278664, fax +32 (0)9 2278664

Onderzoeksdomein: Buitenlandse professoren aan Italiaanse universiteiten, 14de tot 16de eeuw

Gevers, Lieve

Dienstadres: K.U.Leuven, Afdeling Geschiedenis Kerk en Theologie, St.-Michielsstraat 6, 3000 Leuven, tel. +32 (0)16 324556, e-mail: Lieve.Gevers@theo.kuleuven.ac.be

Huisadres: Naamsevest 162, 3000 Leuven, tel. +32 (0)16 221501

Vandersteene, Liesbeth

Dienstadres: Faculteit Rechtsgeleerdheid, Vakgroep Grondslagen en Geschiedenis van het Recht, Universiteitsstraat 4, 9000 Gent, tel. +32 (0)9 2646949, fax +32 (0)9 2646707, e-mail Liesbeth.Vandersteene@rug.ac.be

Huisadres: Eindeken 42, 9940 Evergem, tel +32 (0)9 2581641

Onderzoeksdomein: Geschiedenis van de rechtsfaculteit van de Universiteit Gent

*Wijzigingen:***Dhondt, Pieter**

Dienstadres: Afdeling Historische Pedagogiek, Vesaliusstraat 2, 3000 Leuven, tel. +32 (0)16 326252

Huisadres: Albert Woutersstraat 130, 3012 Wilsele, tel. +32 (0)16 230575

*Lijst leden Werkgroep Universiteitsgeschiedenis**Nieuwe leden***Alberts, dr. G.**

Dienstadres: Centrum voor Wiskunde en Informatica, Kruislaan 413 P.O. Box 94079 1090 GB Amsterdam, tel. +31(0)20 5924231, fax +31(0)20 205924199, e.mail: g.alberts@cw.i.nl

Huisadres: Tweede Looiersdwarsstraat 11hs, 1016 VN Amsterdam, tel. +31 (0)20 6226274

Miert, drs. D.K.W. van

Dienstadres: Universiteit van Amsterdam, Historische Nederlandse Letterkunde, Spuistraat 134, 1012 VB Amsterdam, tel. +31 (0)20 5254732, e-mail: dirk.van.miert@hum.uva.nl

Huisadres: Schelluinenstraat 73, 1107 JG Amsterdam Z.-O. tel. +31 (0)20 6970730

Stamhuis, mevr. dr. I.H.

Dienstadres: Vrije Universiteit, Fac. der Exacte Wetenschappen, De Boelelaan 1081, 1081 HV Amsterdam

Veraghtert, prof.dr. K.F.E.

Dienstadres: KUB,FSW/SOC S103, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg

*Wijzigingen***Baggen, P.**

Nieuw dienstadres: Larikshof 3, 6581 NE Malden tel +31 (0)24 2881885

Lieburg, M.J. van

Nieuw huisadres: Hoofdstraat 34, 9915 PD 't Zandt

Bedankt als lid:

T.H. Lunsingh Scheurleer

H. van de Venne

EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
KUB-Tilburg	Katholieke Universiteit Brabant (Tilburg)
KUN	Katholieke Universiteit Nijmegen
LUW	Landbouw Universiteit Wageningen
UM	Universiteit Maastricht
RUG-Groningen	Rijksuniversiteit Groningen
UL	Universiteit Leiden
TUD	Technische Universiteit Delft
TUE	Technische Universiteit Eindhoven
TUT	Technische Universiteit Twente (Enschede)
UU	Universiteit Utrecht
UvA	Universiteit van Amsterdam
VU	Vrije Universiteit (Amsterdam)
FPMs	Faculté Polytechnique de Mons
FuCam	Facultés Universitaires Catholiques de Mons
FUNDP	Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix (Namur)
FUSAGx	Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux
FUSL	Facultés Universitaires Saint-Louis (Bruxelles)
FUTPB	Faculté Universitaire de Théologie Protestante de Bruxelles
UCL	Université Catholique de Louvain
ULB	Université Libre de Bruxelles
ULg	Université de Liège
UMH	Université de Mons-Hainaut
KUB-Brussel	Katholieke Universiteit Brussel
KULAK	Katholieke Universiteit Leuven Afdeling Kortrijk
K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LUC	Limburgs Universitair Centrum (Diepenbeek)
RUCA	Universitair Centrum Antwerpen
RUG-Gent	Universiteit Gent
UFSIA	Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen
UIA	Universitaire Instelling Antwerpen
VUB	Vrije Universiteit Brussel

Inhoud / Table des matières

Woord vooraf / Avant-propos

Mededelingen / Communications

Bijdragen / Contributions

Onderzoeksprojecten / Projets de recherche

Nieuwe publicaties / Publications récentes

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique

Ledenlijsten / Listes des membres